

ART

ESCULTURA I GRAVAT

ÁNGEL CAMINO

EN EL CAMÍ... I ENCARA APRENC

Parc dels Estanys i Masia Bas, Platja d'Aro

Edita i organitza

Ajuntament de Castell-Platja d'Aro
Regidoria de Cultura

Alcalde de Castell-Platja d'Aro

Maurici Jiménez Ruiz

Regidor de Cultura

Josep Amat Calvet

Coordinador

Juan José Gallardo

Textos

Maurici Jiménez i Ruiz
Peter Löscher
Conxita Oliver Cabestany
Manel Gibert
Miquel Planas

Fotografia

Jordi Mas

Col·laboració

Pep Puig (Director de cinema)

Concepte gràfic

Estudi Xarnach

Maquetació i Impressió

Gràfiques Bigas

Dipòsit legal

GI 792-2020

www.platjadarro.com ciutada.platjadarro.com

Ajuntament de
Castell-Platja d'Aro

A mis padres, Mercedes, Katsumi
y a todos los amigos que me acompañan

EN EL CAMÍ... I ENCARA APRENC

ÁNGEL CAMINO

Parc dels Estanys i Masia Bas, Platja d'Aro

MAURICI JIMÉNEZ RUIZ

Alcalde

Sota el títol “En el camí... i encara aprenc”, l'escultor Ángel Camino ens presenta una doble exposició, integrada per una cinquantena de peces repartides entre el Parc dels Estanys, un parc urbà de 150.000m2 que també va esdevenir espai expositiu l'any 2014; i la Masia Bas, edifici catalogat com a Bé Cultural d'Interès Nacional, situat a al peu del nucli de Fanals de Platja d'Aro que, des de l'estiu de 2016, acull exposicions estivals.

Ángel Camino amb aquesta exposició ens obre la possibilitat de, com diu el títol de la seva mostra, continuar aprenent, continuar gaudint de l'art i de la cultura. L'obra que ens presenta és el resultat d'anys de treball, d'anys de camí i de continu aprenentatge modelant la pedra, el marbre, el granit, el ferro i la fusta, com si d'un material flexible es tractés. La rigidesa dels materials amb els que treballa sembla desaparèixer per donar pas a nous materials dúctils i modelables.

Agraïm a l'artista l'oportunitat que ens ha donat de poder gaudir de les seves escultures i gravats, tant a l'entorn íntim que ens ofereix la Masia Bas, com a l'espai natural del Parc dels Estanys que acollirà les escultures de gran format.

El tret de sortida d'aquesta doble exposició serà el 18 de juliol. La mostra de la Masia Bas es podrà visitar fins al 13 de setembre i les escultures de gran format del Parc dels Estanys, fins al 7 de febrer de 2021.

Ara més que mai, cal continuar apostant per l'art i pels artistes, perquè amb la seva sensibilitat i creativitat ens ajuden a veure i a sentir coses, en definitiva a voler un món millor.

Sigueu totes i tots benvinguts.

CONXITA OLIVER

Membre de l'Associació Internacional de Crítics d'Art

L'aventura plàstica d'Ángel Camino

L'artista contemporani porta a l'extrem el desenvolupament del concepte d'espai actiu, obert i orgànic; un espai virtual que facilita el desplegament de les formes, ocupant aquest espai en la dinàmica visual. Un procés general d'essencialització i de construcció geomètrica amb un paral·lel descobriment del buit i de la suggestió de moviment.

Ángel Camino (Valladolid, 1953) -format al País Basc i instal·lat a Catalunya des del 1974- és un dels escultors que ha treballat en aquesta línia. Parteix de la lectura dels grans mestres de la primera meitat del segle XX, sobretot pel que fa a la llibertat ja sigui formal, material o conceptual. La lluita que representa la conciliació de les tensions, s'equilibra, per una banda, amb el joc entre materials i formes, que construeixen un tot arquitectònic, i per l'altra, en la recerca de la perfecció executiva i de l'anàlisi conceptual. Els diferents punts de vista, la cohesió de masses i buits, la texturació i el cromatisme dels materials creen un conjunt de relacions que determinen unes obres de gran refinament estètic.

Profundament preocupat pels valors, l'expressivitat i la força comunicativa de les formes, aquestes han estat i continuen sent les protagonistes de la seva trajectòria. Algunes de les peces incorporen marques com si fossin tatuatges damunt la pell, a la manera d'experiències vitals. Igualment, l'encreuament entre la força material i la conceptual; el compromís físic lligat al pensament i a la idea, han esdevingut el punt d'equilibri entre matèria i concepte que ha propiciat la integració de la presència visual en el discurs intel·lectual. Formes indeterminades, relacionades amb estats de l'existència i amb fenòmens primordials evocuen la naturalesa mítica i el seu potencial generatriu. És la dualitat matèria/forma per on transcorre el pensament de l'artista. Són obres abstractes encara que evocuen estructures orgàniques, conformacions naturals, construccions arquitectòniques (finestres i tancaments), objectes mitològics (tòtems), o fins i tot estat d'ànim com ara tremolors i abraçades.

La constant tensió formal de la seva obra, donada a través de ritmes, masses, concavitats convexitats, plans, buits i plens, queda perfectament sostinguda gràcies a l'impecable treball tècnic dels materials emprats (fusta, metall, marbre, pedra,...) -als quals infon una forta càrrega expressiva-, a l'acabament exquisidament aerodinàmic i al tractament cromàtic de les superfícies, que atorguen aquesta solidesa plàstica tan característica de la seva obra. Tot i que l'artista ha anat investigant constantment noves formes d'expressió, la seva evolució no produeix salts ni talls substancials, sinó simplement diferents recerques que l'han anat encaminant per etapes diferenciades, per la qual cosa la seva obra presenta una gran unitat, fruit d'una transformació interior.

En aquesta ocasió presenta una exposició conjunta a la Masia Bas i al Parc dels Estanys de Platja d'Aro. El recorregut no està plantejat com una retrospectiva, sinó que el que es pretén és posar en valor la relació entre escultura i gravat, alhora que proposa un itinerari per l'evolució personal de l'artista a través dels anys.

A la Masia Bas es mostra l'obra tridimensional i gràfica, algunes no exposades anteriorment, de les sèries *Temblores*, *Vacíos*, *En el Bosque*, *Prisiones Emocionales*, *Paisajes* i *Goya*. A través d'aquest diàleg creatiu es pot resseguir un trajecte pels materials, configuracions i tècniques des del 1982 fins a l'actualitat. L'interès per la forma construïda -que l'ha desenvolupat àmpliament en el camp de la escultura- l'ha fet extensiu també al camp del gravat. L'obra gràfica esdevé un dels fenòmens més enriquidors i personals del treball expressiu dels artistes contemporanis. Un univers d'experimentació i de recerca molt proper al de l'alquimista que, gràcies a la gúbia, el burí, el brunyidor, els punxons, els àcids, els vernissos i les tintes es creen empremtes

i trames, petjades i traces, evanescències i translucideses. Una aventura plàstica, un camp de recerca, d'experiència i de creació que, de la mateixa manera que una obra tridimensional, es va construir en diferents fases que interpreten les diverses aportacions i intencions de l'artista. El volum i l'espai han trobat resposta en ambdues disciplines, en una convivència total de poètiques.

En el Parc del Estanys, situa peces de gran format de les sèries *Cabo de Creus*, *Ventanas* i *Paisajes* que, contextualitzades en el paisatge natural, estableixen un diàleg entre allò natural i allò artificial. Crear una nova experiència d'espai i replantejar-lo és una vivència artística que l'artista ha volgut desenvolupar des de la tridimensionalitat, passant per l'ocupació espacial fins a establir una relació amb l'entorn. A partir d'aquí, investiga la percepció renovada del context natural per permetre una relectura des d'una nova visió i una renovada dimensió. Integra l'obra en el lloc que l'acull per tal que la seva ubicació arribi a construir un nou espai i estableixi un diàleg de convivència. L'ocupació i distribució de les seves escultures ordenen i estructuren, obrint pas a la circulació i a l'obertura per on creix i s'expandeix la llibertat.

En tot cas, sia quina sia la pràctica que empri, el llenguatge d'Ángel Camino s'alimenta d'una abstracció constructiva feta de diàlegs. Les obertures i els tancaments, els acords i les ruptures, els encaixos i els desencaixos, les compensacions i les asimetries... es contraposen en una tensió antagònica constant per oferir aquest equilibri de bipolaritats tant característic de la seva obra.

La lluita que representa la conciliació de les pulsions naturals amb l'harmonia i la serenitat dels ritmes interiors, s'equilibra, per una banda, amb el joc entre matèries i formes, que construeixen un tot orgànic, i per l'altra, gràcies a un ordre superior recercador de la perfecció executiva i de la profunda anàlisi conceptual.

L'obra d'Ángel Camino és feta de vivències i d'experiències constants, de sentiments i d'emocions que sorgeixen com a reflexió de les relacions de l'home amb el seu medi. S'allunya dels simples exercicis d'estil o de les conquestes formals i el que vol és concentrar-se en la mirada interior i en un aprofundiment introspectiu.

My teacher

Ángel is deeply rooted in the sculptural heritage of the Basque tradition. A poet, a stone cutter, a welder of metal, a wood worker, a man curious about traditions of past masters, schooled by Oteiza. He is a free spirit, in the search for the perfection of context, the beauty of the natural setting, the place and its surroundings, the narrative, the language.

He opened my eyes about how to look, live and breathe with sculpture. We travelled together to experience it, from the prehistoric caves of Catalonia, to Noguchi's Momo Taro at the Storm King Art Center, to the beauty of the natural setting of the Hakone Open Air museum, looking at PAST MASTERS on a grand scale and looking at the beauty of the iron sculptures of Gonzalez. Ángel's curiosity is about the World.

My real eye opener was silently observing Ángel, week after week, seeing how he conquers the beauty of the stone, the light and texture, how his poetic mind shapes its final form until it is uncompromisingly RIGHT - just perfect. Today's exhibition reflects the journey of a MASTER, never claiming it for himself, but silently revealing it in his own powerful language.

Ángel is not only a sculptor, but also a poet and a philosopher, developing his own narrative and sculptural language.

There is no place, no time and no form, but there is PURITY of perfection - a silence full of emotions.

**Silenci d'ales de
papallona oberta a
la flor del dia ***

**(Silence of the wings
of a butterfly open
to the day's flower)**

“Gracias mi gran Maestro”, for being a friend and teacher to us all.

* Haiku by Manel Gibert

Els buits travessen espais melancòlics...

en ocasió de l'exposició *En el camí... i encara aprenc*, repartida entre el centre cultural Masia Bas (escultures de petites dimensions i gravats) i el Parc dels Estanys (instal·lació de peces de gran format) de Platja d'Aro, em plau escriure de nou a propòsit del seu artífex: l'escultor, gravador i dibuixant Ángel Camino. Ho faig humilment, amb la intenció de posar de manifest el valor dels projectes concrets i reconèixer el bagatge del recorregut global, en qualitat d'amant de la formidable producció que, amb una barreja d'il·lusió i desengany, paciència i desassossec, ens va llegant.

L'exhibició aplega una extensa col·lecció de moments d'una trajectòria productiva de més de quaranta anys de dedicació a l'ofici. La selecció inclou exemplars de sèries de diferents etapes. Oïm murmuris, tremolem, sentim calfreds... i traiem la conclusió que la carrera del mestre és un continu avenc i retrocés en una línia sòlida i coherent que conjumina el talent innat i l'excel·lent destresa adquirida a força de voluntat, penes i afanys. Per exemple, els gestos enèrgics de les volumetries sinuoses de la primèria preludeien els embulls de plans superposats de talles i calcografies recents.

El títol de la mostra és una al·legoria de l'aprenentatge vital, tota una declaració d'intencions. El caminant es troba «nel mezzo del cammin», a semblança del tòpic dantesco que enceta la Divina Comèdia. I la citació de Francisco de Goya que clou l'epígraf, «Aún aprendo», afirma el desig d'il·lustrar-se mentre es continua fent el camí que, com bé diu Josep Carner al poema «Cançoneta incerta», «qui sap on mena!». Del dibuix tardà del genial pintor aragonès, on apareixen la inscripció susdita i l'expressió plàstica de la ferma resolució de tirar endavant a pesar de les xacres de la vellesa, en deduïm la correlació amb el tarannà laboriós i perseverant del nostre artista, l'esperit del seu treball metòdic i entusiasta, basat en la creativitat i la reflexió intel·lectual, que contrasta amb la mediocritat banal que, en aquesta època de crisi de la humanitat, envaeix la cultura de massa.

Les creacions artístiques reflecteixen (potser seria millor dir que les refracten) circumstàncies individuals i col·lectives que envolten la seva gènesi. Fins i tot els faedors que reneguen del passat o reaccionen contra convencions establertes, estan sota la influència de l'herència i el context. Un tret distintiu de la contemporaneïtat és la decadència dels canons de bellesa ideal. Es comença amb la fascinació romàntica per situacions grotesques i s'arriba a l'extrem d'expulsar el gaudi de l'estètica, tal com preconitza Theodor W. Adorno. No es tracta simplement de plaure, sinó de comunicar conceptes, percepcions, commocions de tot tipus. I el fet de qüestionar aquest principi secular i d'altres lleis generals, suposa un canvi de paradigma. Múltiples plantejaments creatius comporten un compromís ètic de caire més o menys utòpic: l'art esdevé eina crítica, especulativa i emancipadora. La varietat de sistemes de representació i les seves derivacions augmenta considerablement. S'incideix més en el procés que en el resultat final. I se supera la divisió en disciplines i modalitats estanques.

Els autors busquen la innovació i la qualitat superior, però allò inèdit i selecte s'enfrontarà, sobretot, a la posteritat. Això no obstant, les generacions se succeeixen i els observadors s'ensonyen, s'exalten, s'incomoden, s'asserenen... amb aportacions de cada període. Avui, malgrat la tirania d'un mercat que sucumbeix a criteris comercials i la pèrdua de rellevància social de les arts de l'era de la mundialització, l'abandonament de marcs teòrics i esquemes tradicionals (tendències predominants, regles fixes, referents icònics) contribueix a estendre la llibertat d'experimentació a un nivell superlatiu. Es bescanvia la seguretat determinada dels models donats per una indefinició que, mal que desorienti el públic i desconcerti els creadors, propicia

una obertura sense precedents. Les normes, si n'hi ha, són relativament autònomes. Eixos temàtics, motius i finalitats de les manifestacions, se singularitzen. I la interpretació tampoc està condicionada per uns paràmetres oficials.

En tots aquests sentits, es pot qualificar Ángel Camino de clàssic i modern alhora, eclèctic. Calculador i espontani. Refinat i subversiu. Sensual i meditatiu. Dionisiac i apol·lini. Les propostes que fa són insòlites i reminiscents, summament originals, autèntiques, honestes. Té en compte els predecessors i coneix les modes. I deixa l'empremta d'un estil propi. Els codis que idea porten una càrrega simbòlica complexa, fàcil de sentir i difícil de desxifrar. El llenguatge de les composicions és profundament poètic i, com a tal, requereix predisposició i esforç de comprensió per part dels intèrprets. Una atmosfera rodeja els objectes i les làmines, densa com la solidesa de les construccions i els dissenys, harmònica en el seu equilibri inestable. I el prodigi es dona en l'instant en què ens adonem que la veu, ara nítida, sobrevola l'abisme del silenci. L'esclat de la il·luminació, d'efecte immediat i ressonància llarga, enlluerna en la proximitat i l'evocuem, ens acompanya a la llunyania. Si ens despullem de prejudicis, assolim la capacitat d'atansar-nos a les obres amb la innocència de la mirada infantil. Llavors se'ns mostren de veritat: lleugeres, enigmàtiques, tendres i meravelloses.

Ángel Camino té el sentiment de l'art. L'estudi, la formació i la praxi, evidentment, li han proporcionat el domini imprescindible de tècniques, mitjans i suports. Tanmateix, al delà dels preceptes acadèmics, les formulacions, gairebé alquímiques, traspuen lirisme pertot arreu: la manera especial que té d'aprehendre indrets, instants i quimeres... la seva transformació en aparences al·lusives que habiten la realitat... Ell sospira, recorre laberints, materialitza fragments de constel·lacions i desvela el dramatisme dels esdeveniments. Les estructures compositives que erigeix, les geometries provisionals que delinea... conjuguen el misteri de la foscor absoluta i la claredat meridiana. Vetlla els confins de si mateix i cospa penombres. Escolta ecos d'emocions que sorgeixen dels clarobscur de la vida. Palpa textures. Nota vibracions. Ensuma terra de pluja, vent i foc. I agraeix el miracle dels meteors. La seva sensibilitat fa que ens estremim sense saber per què.

Extreu l'ànima de materials ben diversos, dialoga amb les substàncies i actualitza la potencialitat formal. Plasma contradiccions. Rumia possibilitats. Concep figuracions. Prepara maquetes i esbossos. Efectua metamorfosis. Disposa elements constitutius del caos. Delimita superfícies infinites. Calcula distàncies. Pinta contorns. Posa noms que invoquen la identitat i la diferència, la individuació i l'alteritat, l'ésser i el no-res de paratges que són topografies abstractes i mimètiques.

La factura dels pensaments corporis interpel·la els receptors. La sublimitat emergeix ençà i enllà de l'experiència de la beutat. Les imatges, mai unívokes, sempre fluents, completen les visions originàries. La síntesi és intuïció sensible i contemplació analítica. Ens precipitem al vertigen de les metàfores subtils. Presències i absències immanents i transcendents. La intempèrie existencial.

Les finestres s'omplen de llum obliqua. A les presons d'endins i d'enfora es vessen llàgrimes de soledat. L'alegria trista de petjades naturals i artificials. Camps llaurats i ciutats quadriculades. Jardins interiors que assagen respostes possibles al murmur dels boscos. L'atzar i la causalitat s'entrellacen fugaçment. Marbres càlids, granits nocturns, bronzes d'albada, acers inoxidables, ferros roents, fustes nobles, papers verjurats, sorres de rius que besaran mars enyorades... Senyals inscrits amb tintes en llocs secrets. Vestigis màgics. Matèria de somnis. Delits necessaris. Troballes fortuïtes.

Els buits travessen espais melancòlics... i els volums bateguen tènueament, oscil·len amb el tacte que els acull. La lluna minvant balla amb la brisa del sol ponent. El sentinella del crepuscle somriu i puja a la fràgil talaia del present; vigilant, observa records i assenyala esperances en el trànsit de les estacions. Mesura l'horitzó, anota la deriva del temps al quadern de l'ocàs. Alça el cap i esguarda, perplex, els astres. Inicia un trac, perfila el primer cercle concèntric de l'obra futura.

MIQUEL PLANAS

Escultor

Professor Escola Belles Arts de Barcelona

Que li demanin a un artista que parli d'un altre, pot ser de les pitjors coses que li puguin demanar, en el meu cas encara més, ja que cada línia em costa molt de redactar i més quan l'amistat i sobretot el respecte estan per sobre de tot. Parlar de l'obra d'un artista, sense enllaçar-la amb la seva persona tal vegada seria més fàcil, inclús pots aprofitar-te'n i emprar alguns comentaris estàndards i tòpics que són aplicables a qualsevol crítica o comentari artístic i no comprometen a res ni a ningú; però quan l'obra va indefectiblement lligada a la persona, i en aquest cas amic, el repte i el compromís són majors i et veus en l'obligació de mesurar què dius i com ho dius.

En aquest cas és així, parlar de l'obra d'Ángel Camino és indissociable de parlar d'ell, ambdós formen un "corpus", semblaria que s'han mimetitzat en un mateix, les característiques personals i les formals s'emmotllen l'una amb l'altra; l'honestat artística i humana hi són sempre presents, la contundència, la fermesa, la generositat són comunes en ambdós, gran quantitat de característiques es dupliquen com en miralls i alhora s'acaben de complementar, el petit detall que observem en alguna de les seves peces el trobem en les seves paraules i en els seus gestos, són petits detalls enriquidors i per tant esplèndids amb l'espectador. Sota una gran fermesa que, a primer cop d'ull pugui semblar monolítica i per tant closa, anirem observant una estructura complexa, harmoniosa i oberta, que va encaixant i dibuixant un univers personal i artístic. Morfològicament em recordaria a una olla a pressió formalment senzilla, uniforme i compacta en l'exterior, però amb un interior on hi bullen milers d'idees, en constant moviment, que s'estan cuinant encara, ho veiem citant-lo a ell mateix quan ens diu "*en el camino y todavía aprendo*". És aquest un estat permanent en el que sempre s'ha mogut per treballar i per avançar, incessantment buscant, tot i que crec que tenint el convenciment de que mai trobarà la resposta, que mai s'acabarà de trobar bé en els seus resultats (temporals), a tothora cercant qualque cosa més, no amb la idea simple de millorar per tal d'obtenir unes respostes, no, crec que senzillament en la idea de buscar. En el camp de la creació és molt més difícil establir les preguntes, les qüestions, saber el què busquem i per què, que trobar-ne la solució; assolir-la seria certament concloure; i n'Ángel Camino mai ha cercat o mai ha esperat aquest desenllaç, aquest arribar a una fita, la seva feina, el seu posicionament com ell ens diu està en el camí (i no voldria establir cap analogia fàcil amb el seu cognom).

És el seu un camí d'encreuaments, de trobades i de nexes que el van alimentant, li permeten generar idees i coneixement que el portaran a un llenguatge propi i singular. Ja en els seus dibuixos aparentment concisos i concrets, hi anem desllorigant un món d'elements i de matisos que s'entrecreuen forjant aquest llenguatge no fàcil, que li ha costat molt de temps d'anar estructurant sense acabar-lo de completar i que amb la seva humilitat i amb el seu típic to de veu, ens dirà sense donar-li cap importància que "*aún estoy en ello*". I és del tot cert, de tant en tant et truca i et comença dient: "*oye....*" i t'explica o demana una opinió sobre una tècnica, una idea que està assetjant, ja sigui unes planxes de gravat que ha preparat, uns tipus de papers,... sempre a la cerca de noves aportacions, de nous aspectes, en la mateixa direcció però sempre innovant; present en la seva obra gràfica, que no es proposa com a una translació directa i inanimada de les formes de l'escultura al paper, d'allò tridimensional a allò bidimensional, no són "dibuixos d'escultures" sense més, en la seva obra gràfica, ens trasllada a l'essència de les seves peces, ens fa viure la contundència de la forma però despullada del seu pes físic, aquí el traç es carrega de força i de valor, sense necessitar la corporeïtat ni l'expressivitat de la pedra, el dibuix ens atorga la vivència i el sentit a l'obra, la forma es desenvolupa en l'espai, en plena harmonia, subtilment el traç es va desplaçant i conforma -a la manera dels pintors xinesos que amb un línia delicada deixen discórrer la tinta xinesa sobre el full- els plens i els buits, que amb suau lleugeresa aporten una mena d'equilibri, despullant l'escultura de la gravetat. És en l'obra gràfica que Ángel Camino troba el complement al seu desenvolupament escultòric, li permet compensar la rotunditat de la pedra i acabar de fer-nos presents aquells detalls que a vegades ens són inabastables sols amb l'escultura,

així utilitza els gravats com a eina de conreu i d'aproximació al seu treball escultòric, persistint-hi també en la seva investigació en procediments i tècniques en el món del gravat, on tot i la fragilitat dels materials d'impressió o la delicadesa del paper, aquests no deixaran de transmetre'ns la potència de la seva obra.

Així com el treball en la pedra és un treball que va de fora a dintre, tot buscant l'origen; s'endevina en els seus gravats un procés invers, de sorgiment, de superposició, on les planxes van assenyalant el paper, van apareixent poc a poc les imatges fins a generar aquestes obres definitives, és un treball més de creixement, d'acumulació, d'incorporació, en ell l'escultor pot experimentar, pot canviar i pot alterar, i fins i tot pot -a diferència de l'escultura- esqueixar, per què no? És per tant el gravat una possibilitat més dinàmica, amb uns ritmes diferents als de l'escultura, que en fan un complement idoni amb identitat expressiva pròpia.

Com apuntàvem abans l'escultura d'Ángel Camino ens mena a un treball d'endinsament, de penetració en la pedra, en el material, són aquelles "*Ventanas*" que ell ens va obrint a cops de cisell, portant-nos a un retrobament amb la natura, amb la història i finalment amb l'home que s'hi encaixa i acobla com en les seves escultures, és aquesta faceta humanista que descobreixes i gaudeixes parlant amb ell, parlant de les seves lectures i de les seves experiències.

Molts cops, quan llegeixes alguna crítica sobre un artista, és fàcil que se'l compari amb d'altres artistes, ja siguin antecessors o contemporanis, és el més còmode, en el cas de l'Ángel un neòfit hi trobaria fàcilment relacions amb molts d'altres, la penetració en el material seria fàcilment comparable amb l'obra de Miquel Àngel o bé de Giuseppe Penone, però sempre serien relacions burdes, superficials, la seva veritable relació no és amb artistes concrets, és una relació directa amb la història de l'art, amb segles i segles d'història, de tradició i de cultura, és un artista que no desestima, que no nega, que valora fonamentada i raonadament aquesta història, la seva evolució, no tan sols tècnica, sinó conceptual; en certa manera la seva obra és un petit compendi respectuós de la història de l'escultura, ens traslladarà a la seva essencialitat; fins i tot podríem dir que ens apropa a un llenguatge ancestral, a la matèria primera, no sols pel fet d'usar majoritàriament la pedra com a material, que utilitza i de la que en treu el màxim de matisos i de qualitats, si no per la sensibilitat i respecte envers el material, pel tractament exquisit que en fa, però sense caure en l'autocomplaença de l'estètica per l'estètica, no, en el seu cas la idea preval per sobre d'arguments exclusivament estètics, que restaran supeditats a l'expressivitat, al servei de l'artista. El mateix succeeix en els seus projectes públics, l'obra no és captiva d'un objectiu decoratiu, ha de donar respostes a unes necessitats a més de les seves personals, a un lloc, a un espai, a una història i fonamentalment a les persones, crec que en les seves obres públiques hi podem trobar un cert agraïment cap a la gent, cap als individus, coneixedor de les seves necessitats i sentiments, sense mantenir en cap moment una actitud de supèrbia ni d'imposició de la seva obra, aquesta xiuxiuejarà discretament amb l'entorn fins que es dissoldrà en ell.

El meu professor

L'Àngel està profundament arrelat a l'herència escultòrica de la tradició basca. Poeta, tallador de pedra, soldador de metall, treballador de la fusta, curios per les tradicions dels mestres del passat, deixeble del mestre Oteiza. És un esperit lliure, a la recerca de la perfecció del context, la bellesa de l'entorn natural, del lloc i del seu entorn, la narrativa, el llenguatge. Em va obrir els ulls sobre com mirar, viure i respirar amb l'escultura. Vam viatjar junts per experimentar-ho, des de les coves prehistòriques de Catalunya, al Momo Taro de Noguchi (al Centre d'Art Storm King) fins a la bellesa de l'entorn natural del museu a l'aire lliure de Hakone, mirant els MESTRES DEL PASSAT a gran escala i observant la bellesa de les escultures de ferro de González. La curiositat de l'Àngel és el Món.

La meua veritable revelació va ser observar en silenci a l'Àngel, setmana rere setmana, com conquereix la bellesa de la pedra, la llum i la textura, com la seva ment poètica dona la darrera forma fins que és implacablement CORRECTA, simplement perfecta. L'exposició d'avui reflecteix el viatge d'un MESTRE, mai reclamant aquest títol, però revelant-se silenciosament en el seu propi i poderós llenguatge.

L'Àngel no és només un escultor, sinó també un poeta i un filòsof, desenvolupant el seu propi llenguatge narratiu i escultòric.

No hi ha lloc, ni temps, ni forma, però hi ha una PURESA de perfecció- un silenci ple d'emocions

**Silenci d'ales de
papallona oberta
a la flor del dia ***

Gracias mi gran Maestro, per ser un amic i professor per a tots nosaltres

* Haiku de Manel Gibert

EN EL CAMÍ... I ENCARA APRENC

*Ángel Camino,
dins la penombra
crepuscular esguarda,
perplex, els astres;
modela esclats, dibuixa
anhels, estampa misteris...*

Manel Gibert Vallès

OBRA

PARC DELS ESTANYS

SÈRIE CAP DE CREUS

La pedra a l'aire, 2020

Marbre rosa · Mármol rosa · Marbre rosé · Pink marble

230x50x50cm

SÈRIE CAP DE CREUS

El vent em porta records, 2019

Marbre de Carrara i granit · Mármol de Carrara y granito · Marbre de Carrare et granit · Carrara marble and granite
200x50x40cm

CUA BALENA, 2018

Granit negre de Sudàfrica · Granito negro de Sudáfrica · Granit noir d'Afrique du Sud · Black granite from South Africa

170x100x100cm

UNA ABRAÇADA, 2018

Marbre rosa i granit · Mármol rosa y granito · Marbre rosé et granit · Pink marble and granite

240x50x50cm

ELOGI AL VI, 2018

Marbre vermell de l'Iran · Mármol rojo de Irán · Marbre rouge d'Iran · Red marble from Iran

120x110x70cm

RODA EL MÓN, 2018

Marbre gris àrtic · Mármol gris ártico · Marbre gris artíc · Grey artíc marble

140x130x40cm

FINESTRA TRUMAN, 2006

Marbre vermell de l'Iran · Mármol rojo de Irán · Marbre rouge d'Iran · Red marble from Iran

182x90x67cm

A TRAVÉS TEU, 2001

Desert gold

135x105x40cm

TAULA, 2003

Marbre de Carrara · Mármol de Carrara · Marbre de Carrare · Carrara marble

80x105x50cm

EL DIA, 2003

Marbre de Carrara i ferro · Mármol de Carrara, hierro · Marbre de Carrare et fer · Carrara marble and iron

180x90x50cm

ODA A SEVILLA, 2003

Marbre de Carrara i granit · Mármol de Carrara y granito · Marbre de Carrare et granit · Carrara marble and granite

200x35x35cm

TORS, 2001

Marbre gris àrtic · Mármol gris ártico · Marbre gris artich · Grey artich marble

135x100x50cm

JARDÍ PER A UN MALENCONIÓS DE MAR, 1999

Granit verd de Canadà · Granito verde de Canadá · Granit vert du Canada · Green granite from Canada

140x80x60cm

COLUMNA, 1997

Acer fos · Acero fundido · Acier moulé · Cast steel

200x30x30cm

XIPRER, 1991

Marbre de Carrara · Mármol de Carrara · Marble de Carrara · Carrara marble

200x50x50cm

OBRA

MASIA BAS

SÈRIE VOLAVERUNT, 2020

Gravat xilografia · Grabado xilografía · Gravure sur bois · Woodcut engraving

35x30x25cm

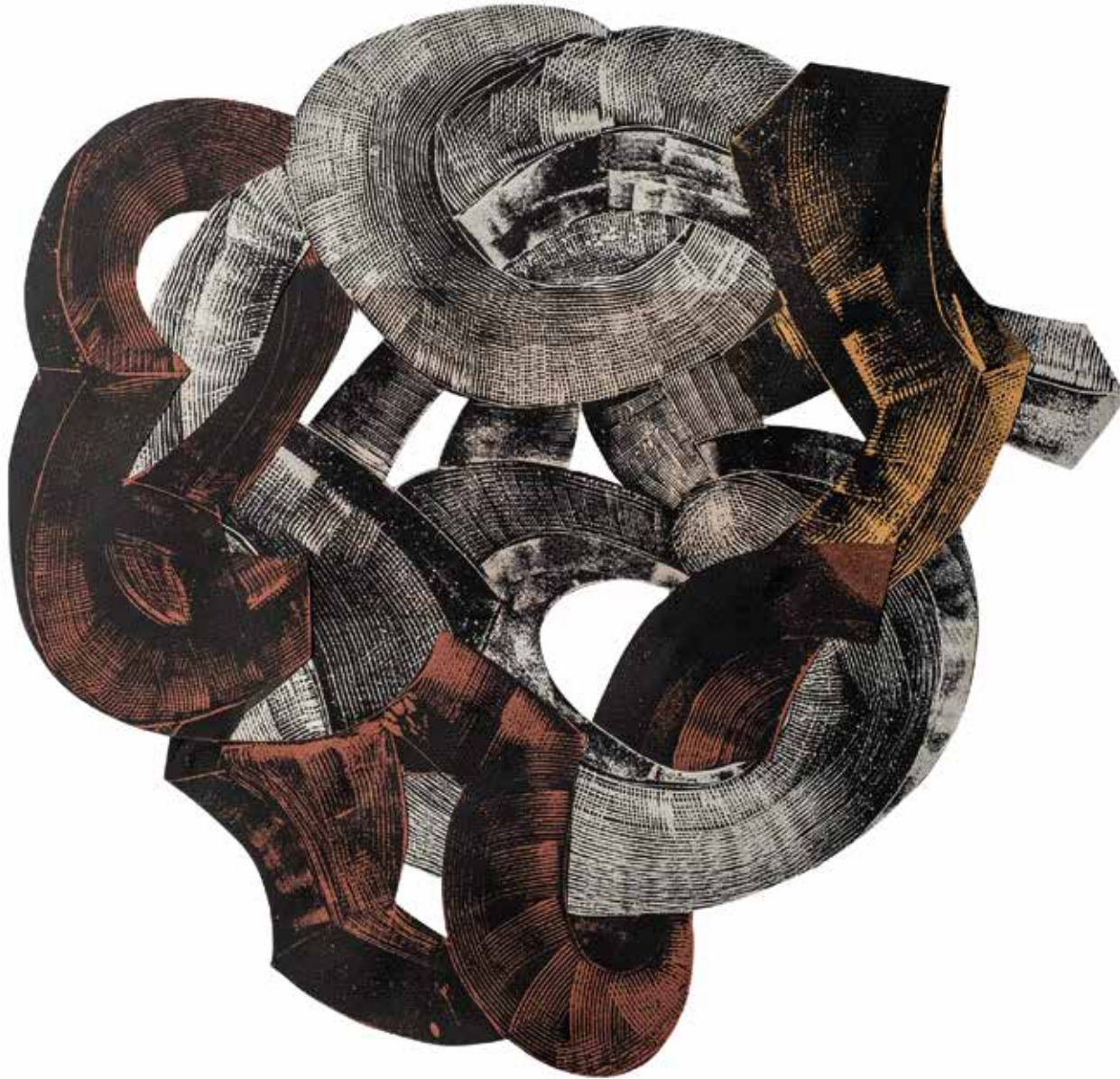

SÈRIE VOLAVERUNT, 2020

Gravat xilografia · Grabado xilografía · Gravure sur bois · Woodcut engraving

35x35x24cm

SÈRIE TREMOLORS, 2019

Gravat xilografia · Grabado xilografía · Gravure sur bois · Woodcut engraving

85x60cm

SÈRIE TREMOLORS, 2019

Gravat Xilografia · Grabado xilografia · Gravure sur bois · Woodcut engraving

70x70cm

QUAN DORMO NOMÉS VEIG MONSTRES, 2019
(Sèrie tremolors)

Marbre blanc de Portugal · Mármol blanco de Portugal · Marbre blanc du Portugal · White marble from Portugal
77x51x41cm

ELS RECORDS, 2019 (AC20)

(Sèrie tremolors)

Ferro · Hierro · Fer · Iron

34x23x30cm

AL BOSCO, 2018

Fusta de cedre · Madera de cedro · Bois de cèdre · Cedar wood

250x60x60cm

ABRAÇADA ALS ALPS, 2017

Marbre verd · Mármol verde · Marbre vert · Green marble

78x41x39cm

A TRAVÉS DE TU, 2017

Fusta de cedre · Madera de cedro · Bois de cèdre · Cedar wood

70x70x70cm

ELOGI A LA LLUM, 2016

Ònix

50x29x34cm

BUIT PER UNA MÀ, 2016

Marbre gris àrtic · Mármol gris ártico · Marbre gris artique · Grey artíc marble

47x47x47cm

US SOSPIR, 2014

Ferro i granit · Hierro y granito · Fer et granit · Iron and granite

61x30x47cm

LLÀGRIMES BLANQUES, 2010

Acer corten i marbre blanc · Acero corten y mármol blanco · Acier corten et marbre blanc · Corten steel and white marble

45x15x20cm

KAIROS, 2010

Marbre new age de Brasil · Mármol new age de Brasil · Marbre new age du Brésil · New age marble from Brazil

94x40x10cm

PRE-TEXTOS, 2009

Desert gold i ferro · Desert gold y hierro · Desert gold et fer · Desert gold and iron

46x36x25cm

NEFERTITI, 2008

Granit de Sudàfrica · Granito de Sudáfrica · Granit d'Afrique du Sud · Granite from South Africa

110x55x40cm

LA CASA DEL PARE, 2008

Desert gold

65x50x25cm

FINESTRA D'AIRE, 2008

Marbre estatuari · Mármol estatuario · Marbre statuaire · Statuary marble

76x45x53cm

UBI EST DEUS, 2008

Desert gold

70x50x20cm

SÈRIE PRESONS EMOCIONALS, 2008

Gravat tècnica mixta · Grabado técnica mixta · Gravure technique mixte · Engraving mixed media

75x58cm

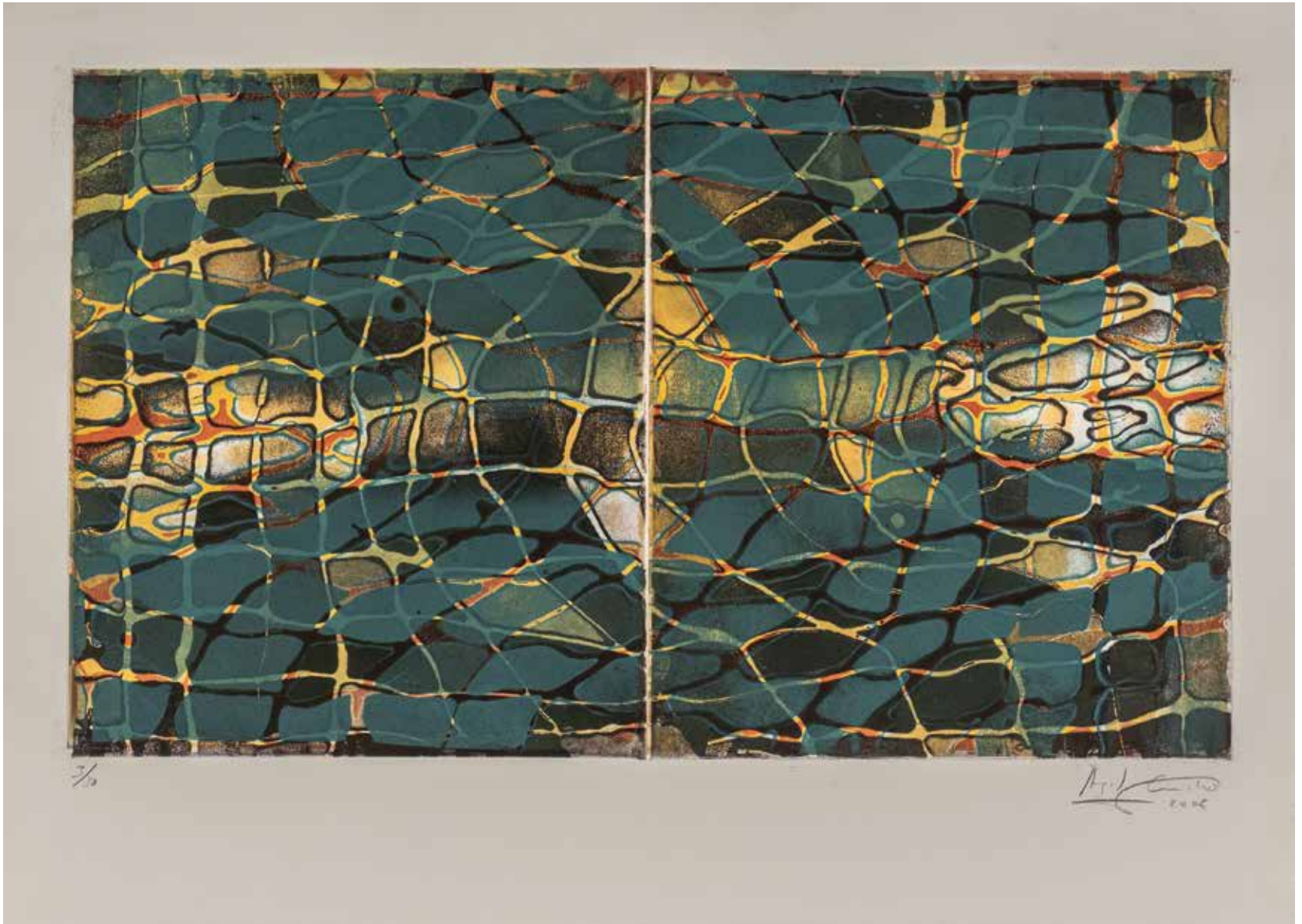

PETITA SELVA, 2007

Granit de Sudàfrica · Granito de Sudáfrica · Granit d'Afrique du Sud · Granite from South Africa

55x50x25cm

LA NIT ENFOSQUEIX ELS MEUS SOMNIS, 2006

Gravat tècnica mixta · Grabado técnica mixta · Gravure technique mixte · Engraving mixed media

56x76cm

PRE-TEXTOS, 2006/2008

Gravat tècnica mixta · Grabado técnica mixta · Gravure technique mixte · Engraving mixed media

50x65cm

FINESTRA PER UN PETIT TEMPLE, 2006

Marbre de Carrara · Mármol de Carrara · Marbre du Carrara · Carrara's marble

54x40x35cm

SENTINELLA DEL CREPUSCLE, 1999

Marbre Calatorao · Mármol Calatorao · Marbre Calatorao · Calatorao marble

140x35x30cm

LICHTUNG V, 1998

Alumini fos · Aluminio fundido · Aluminium fondu · Molten aluminium

170x70x40cm

TROBAR LA TERRA, 1997

Marbre blanc de Carrara · Mármol blanco de Carrara · Marbre blanc du Carrara · Carrara's white marble
54x40x35cm

TRES GRÀCIES, 1991

Marbre negre de Bèlgica · Màrmol negro de Bèlgica · Marbre noir du la Belgique · Belgium black marble

120x40x40cm

CONVERSES AL JARDÍ, 1991
(Homenatge a Medardo Rosso)

Marbre blanc de Carrara · M armol blanco de Carrara · Marbre blanc du Carrara · Carrara's white marble
120x50x60cm

MONTERRAT, 1988

Marbre gris imperial · Mármol gris imperial · Marbre gris imperiale · Imperial grey marble

100x50x30cm

EXPOSICIONS

EXPOSICIONS INDIVIDUALS · EXPOSICIONES INDIVIDUALES
EXPOSITIONS INDIVIDUELLES · INDIVIDUAL EXHIBITIONS

2019

La foscó visible. Centre Cultural de Terrassa
Terrassa (Barcelona)

2016-2017

Silencis. Capella Sant Joan
Vilafranca del Penedès (Barcelona)

Peces per la palma de la ma. Espai d'art Terrassa
Terrassa (Barcelona)

2015

Pedres, bronzes, ferros. Galeria Pilar Riberaygua
Andorra la Vella

2012

Presons Espirituals. Galeria Populart
Capmany (Girona)

2011

El viatge interior. Galeria Pilar Riberaygua
Andorra La Vella (Andorra)

2010

Viatge interior. Fòrum Berger Balaguer
Vilafranca del Penedès (Barcelona)

2009

Pre-textos i presons emocionals. Palacio Pimentel
Valladolid

2008

Galeria Pilar Riberaygua
Andorra La Vella (Andorra)

2007

Traços a la sorra. Galeria Contrast
Barcelona

2005

ZAZEN. Archivos de Takla-Makan. Galeria Greca
Barcelona

2004

Galeria Pilar Riberaygua
Andorra La Vella (Andorra)

Gravats Hospital Comarcal de Vilafranca del
Penedès

Vilafranca del Penedès (Barcelona)

Fòrum Berger Balaguer

Vilafranca del Penedès (Barcelona)

2003

Capella Sant Joan
Vilafranca del Penedès (Barcelona)

Centre Experimental de les Arts
Vallgrassa (Barcelona)

2001

Eskulturak Grabatuak, La Casona
Casa de Cultura de Amurrio
Amurrio (Àlaba)

2000

Galeria d'Art Les Punxes
Barcelona

Galeria Pilar Riberaygua
Andorra la Vella

Biblioteca Popular Santiago Rusiñol
Sitges (Barcelona)

1999

Pati de Ciències de la Universitat de Barcelona
Barcelona

1998

Sala d'exposicions de la Diputació de Màlaga
Màlaga

Galerie "K"

Weierstadt Darmstadt (Alemanya)

1997

Palacio Pimentel
Valladolid

1996

Galeria Era Bauró
Andorra La Vella (Andorra)

Galeria Les Punxes
Barcelona

Museu de l'ONCE
Madrid

Galeria Serie Diseño
Madrid

1995

Galeria Sèrie Disseny
Madrid

1994

Galeria Ignasi Boixareu
Sabadell (Barcelona)

1993

Galeria Matisse
Barcelona

1992

Galeria Era Bauró
Andorra La Vella (Andorra)

1986

Galeria Serie Disseny
Madrid

Centre Cívic l'Artesà
Barcelona

1985

Galeria Matisse
Barcelona

Galeria Negre
Sabadell (Barcelona)

1983

Galeria Tom Maddock
Barcelona

Galeria de Belles Arts
Sabadell (Barcelona)

Galeria Fontana d'Or
Girona

1982

Galeria de arte Alfonso Barruete
Valladolid

Galeria Traç
Barcelona

Taller Nou
Barcelona

EXPOSICIONS COL·LECTIVES · EXPOSICIONES COLECTIVAS
EXPOSITIONS COLLECTIVES · COLLECTIVE EXHIBITIONS

2019

5a Bienal Internacional de Arte de Espinho
Espinho (Portugal)

2018

Estiu'18. Galeria Espai d'Art
Terrassa (Barcelona)

Nadal'18. Galeria Espai d'Art
Terrassa (Barcelona)

XXII Artistes Països Catalans. Casa Irla
Sant Feliu de Guíxols (Girona)

2017

XXII Artistes Països Catalans. Galeria Espai d'Art
Terrassa (Barcelona)

2016

20 Aniversari Espai d'Art. Galeria Espai d'Art
Terrassa (Barcelona)

Homenatge a Prim Fullà
Sant Pere Pescador (Girona)

2015

Col·lectiva de Nadal. Galeria Espai d'Art
Terrassa (Barcelona)

2014

IV Bienal Internacional de Grabado Aguafuerte
Valladolid

2013

Col·lectiva d'Hivern. Galeria Populart
Capmany (Girona)

Per amor a l'art. La unió
Teià (Barcelona)

2012

Col·lectiva de Nadal. Galeria Matisse
Barcelona

L'amor per l'art. Biblioteca Josep Soler Vidal
Gavà (Barcelona)

10è Aniversari Associació Art Catalunya
Biblioteca pública de Lleida
Lleida

Escultura i paisatge. Ruïnes d'Empúries
Empúries (Girona)

Preludis i Lluernes. Galeria Populart
Capmany (Girona)

2011

Escultura. Processos ocults. Museu de Sant Cugat-
Monestir
Sant Cugat (Barcelona)

Foire Eurepéenne d'Art Contemporain St-Art 2011
Estrasburg (Alemanya)

Estiu 2011. Galeria G Espai d'Art
Terrassa (Barcelona)

Estiu 2011. Galeria Populart
Capmany (Girona)

2010

Ceci n'est pars une cremallera. Galeria Riberaygua
Andorra la Vella.

Biennal d'Art 2010. Museu d'Art Modern
Tarragona

2009

II Bienal Internacional de Grabado Aguafuerte de
Valladolid. Palacio Pimentel
Valladolid

2008

Estiu 2008. Galeria Espai d'Art
Terrassa (Barcelona)

Biennal d'Art 2008. Museu d'Art Modern
Tarragona

Circuit ART 2008. Galeria Pilar Riberaygua
Andorra la Vella

Biennal d'Art Riudebitlles
Sant Pere de Riudebitlles (Barcelona)

Museu Paperer
Capellades (Barcelona)

2007

Esculturas. Galeria Joan Gaspar
Madrid

Peces de col·lecció
Exposició itinerant

Zona edició del Premi d'Escultura Contemporània
Fundació Vila Casas, Can Mario
Palafrugell (Girona)

Certamen Internacional de Escultura "Ciutat de
Vinaròs". Auditori W.Ayguals de Izco
Vinaròs (Castelló)

2006

Col·lectiva de Nadal. Galeria Espai d'Art
Terrassa (Barcelona)

I concurs d'Escultura a l'Espai Public
de Vilanova i la Geltrú
Vilanova i la Geltrú (Barcelona)

2005

Travel Box, arte in viaggio. Statuaria Arte Galeria
d'Arte Contemporanea
Carrara (Itàlia)

Particular Elementales, 21 escultores traducen a
Houellebecq
León

10 anys Galeria G espai d'Art
Terrassa (Barcelona)

1er MmAC, Mollerussa mostra d'Art Contemporani
Mollerussa (Lleida)

Galeria Paqui Delgado
Sant Sadurní d'Anoia (Barcelona)

De Miró a Clavé, paraula i forma de l'art contemporani. Museu de Sant Cugat del Vallès
Sant Cugat del Vallès (Barcelona)

Escultors a Babel 2. Galeria Greca
Barcelona

2004
CatArt. Centre d'Art Contemporain
Saint Colombe sur l'Hers (França)

2003
Amb paper es pot fer tot. Galeria Greca
Barcelona

Unsere Nachbarn Zeitgenoissische Kunster aus
Barcelona
Koblenz (Alemanya)

Itinerario escultórico por Álava. Sala Luís de Ajuria
Vitoria (Àlaba)

Diaris de naufrags. Sala Trinitaris, Vilafranca y
Kultur Etxea
Amurrio (Àlaba)

2002
Vallgrassa, Temps d'Art. Parc Natural del Garraf
Vallgrassa (Barcelona)

Artíssima. Galeria Palma XII
Turí (Itàlia)

Homenatge a Pilar Riberaigua. Galeria Les Punxes
Barcelona

D.O. Modernisme. Galeria Palma XII i Galeria Sicart
Vilafranca del Penedés (Barcelona)

2001
Artexpo 2001. Galeria G espai d'Art
Barcelona

5 escultors. Sala Vergara
Barcelona

Primer certament Esculturas Fundación Caja Vital
Sala Luís de Ajuria
Vitòria (Àlaba)

2000
1ère AETÉNÎM, Foire d'art Contemporain. Exoparc
Nîmes (França)

15 Aniversari Caixes Sorpresa. Galeria Greca
Barcelona

Grands et Jeunes d'aujourd'hui. Espace Eiffel Branly
París (França)

Banque de Luxembourg
Luxemburg

Concurs Escultura. Nou Hospital Fundació Institut
Guttman
Barcelona

1999
Visions. Castell dels Santamartí
Sant Martí Sarroca (Barcelona)

Escultors sota el signe de Babel. Galeria Greca
Barcelona

1998
De Carrara a Medina. Plaza Mayor de Medina del
Campo
Valladolid

1997
XXI Certamen Nacional de Escultura de Caja Madrid
Madrid

1996
Set escultors al Jardí Botànic de Cap Roig
Calella de Palafrugell (Girona)

1995
ARCO'95. Galeria Luís Pérez
Madrid

Premio de Grabado Carmen Arozena. Galeria
Tórculo
Madrid

Castell Sarroca
Sant Martí Sarroca (Barcelona)

1994
Galeria Les Punxes
Barcelona

1992
Muestra Internacional Itinerante
de Escultura en el País Vasco
País Basc

Galerie E.Simoncini
Luxemburg

1991
Palacio de Monterrón
Mondragón (Guipúscoa)

1986
Ribots apart. Caixa de Barcelona
Barcelona

1985
Centre Cívic l'Artesà
Barcelona

Galeria Sèrie Disseny
Barcelona

1982
Ibizagràfic 82
Eivissa (Illes Balears)

1981
Museu de Hospitalet de Llobregat
Barcelona

1980
Galeria l'Arc
Barcelona

ESCUPTURES A ESPAIS PÚBLICS · ESCULTURA EN ESPACIOS PÚBLICOS
SCULPTURES IN PUBLIC SPACES · SCULPTURES DANS LES ESPACES PUBLICS

Sueños de Luz y Piedra

Iksan (Corea del Sud)

Recuperar la memòria

Sant Martí Sarroca (Barcelona)

Homenatge a Lina Font

Begues (Barcelona)

En la nit. Parc d'Art

Cassà de la Selva (Girona)

El muro

Puerto del Rosario (Fuerteventura)

Un límite

La Cistèrniga (Valladolid)

GUK, Parque Juan de Urrutia

Amurrio (Àlaba)

Homenatge a Lluís Companys

Vilafranca del Penedès (Barcelona)

Ventana del viento. Spanish Park

Kyonggido (Corea del Sud)

Làgrimas Negras. Jardins Universitat de Barcelona

Barcelona

Huso. Jardins de MUTUAM

Girona

Jocs de nens. Parc d'escultures de Les Escaldes

Andorra

Ajuntament de Quatro Castella

Itàlia

European Peace Pavement

Canterbury (Regne Unit)

Ama Lur

Mondragon (Guipúscoa)

ES

EN EL CAMINO... Y AÚN APRENDO

ÁNGEL CAMINO

Parc dels Estanys y Masia Bas, Platja d'Aro

MAURICI JIMÉNEZ RUIZ

Alcalde

Bajo el título “En el camí... i encara aprenc”, el escultor Ángel Camino nos presenta una doble exposición, integrada por una cincuentena de piezas repartidas entre el Parc dels Estanys, un parque urbano de 150.000m2 que también se convirtió en espacio expositivo en el año 2014; y la Masia Bas, edificio catalogado como Bien Cultural de Interés Nacional, situado al pie del núcleo de Fanals de Platja d’Aro que, desde el verano de 2016, acoge exposiciones estivales.

Ángel Camino con esta exposición nos abre la posibilidad de, como dice el título de su muestra, seguir aprendiendo, seguir disfrutando del arte y de la cultura. La obra que nos presenta es el resultado de años de trabajo, de años de camino y de continuo aprendizaje modelando la piedra, el mármol, el granito, el hierro y la madera, como si de un material flexible se tratara. La rigidez de los materiales con los que trabaja parece desaparecer para dar paso a nuevos materiales dúctiles y moldeables.

Agradecemos al artista la oportunidad que nos ha dado de poder disfrutar de sus esculturas y grabados, tanto en el entorno íntimo que nos ofrece la Masia Bas, como el espacio natural del Parc dels Estanys que acogerá las esculturas de gran formato.

El disparo de salida de esta doble exposición será el 18 de julio. La muestra de la Masia Bas se podrá visitar hasta el 13 de septiembre y las esculturas de gran formato del Parc dels Estanys, hasta el 7 de febrero de 2021.

Ahora más que nunca, hay que seguir apostando por el arte y los artistas, para que con su sensibilidad y creatividad nos ayuden a ver y sentir cosas, en definitiva a querer un mundo mejor.

Sed todas y todos bienvenidos.

CONXITA OLIVER

Miembro de la Asociación Internacional
de Críticos de Arte

La aventura plástica de Ángel Camino

El artista contemporáneo lleva al extremo el desarrollo del concepto de espacio activo, abierto y orgánico; un espacio virtual que facilita el despliegue de las formas, ocupando este espacio en la dinámica visual. Un proceso general de esencialización y de construcción geométrica con un paralelo descubrimiento del vacío y de la sugestión de movimiento.

Ángel Camino (Valladolid, 1953) -formado en el País Vasco e instalado en Cataluña desde el 1974- es uno de los escultores que ha trabajado en esta línea. Parte de la lectura de los grandes maestros de la primera mitad del siglo XX, sobre todo en cuanto a la libertad ya sea formal, material o conceptual. La lucha que representa la conciliación de las tensiones, se equilibra, por una parte, con el juego entre materiales y formas, que construyen un todo arquitectónico, y por otro, en la búsqueda de la perfección ejecutiva y del análisis conceptual. Los diferentes puntos de vista, la cohesión de masas y vacíos, el texturado y el cromatismo de los materiales crean un conjunto de relaciones que determinan unas obras de gran refinamiento estético.

Profundamente preocupado por los valores, la expresividad y la fuerza comunicativa de las formas, estas han sido y siguen siendo las protagonistas de su trayectoria. Algunas de las piezas incorporan marcas como si fueran tatuajes sobre la piel, a la manera de experiencias vitales. Igualmente, el cruce entre la fuerza material y la conceptual; el compromiso físico ligado al pensamiento y la idea, se han convertido en el punto de equilibrio entre materia y concepto que ha propiciado la integración de la presencia visual en el discurso intelectual. Formas indeterminadas, relacionadas con estados de la existencia y con fenómenos primordiales evocan la naturaleza mítica y su potencial generatriz. Es la dualidad materia/forma por donde transcurre el pensamiento del artista. Son obras abstractas aunque evocan estructuras orgánicas, conformaciones naturales, construcciones arquitectónicas (ventanas y cerramientos), objetos mitológicos (tótems), o incluso estado de ánimo tales como temblores y abrazos.

La constante tensión formal de su obra, dada a través de ritmos, masas, concavidades convexidades, planos, vacíos y llenos, queda perfectamente sostenida gracias al impecable trabajo técnico de los materiales empleados (madera, metal, mármol, piedra,...) -a los que infunde una fuerte carga expresiva-, al término exquisitamente aerodinámico y el tratamiento cromático de las superficies, que otorgan esta solidez plástica tan característica de su obra. Aunque el artista ha ido investigando constantemente nuevas formas de expresión, su evolución no produce saltos ni cortes sustanciales, sino simplemente diferentes investigaciones que lo han ido encaminando por etapas diferenciadas, por lo que su obra presenta una gran unidad, fruto de una transformación interior.

En esta ocasión presenta una exposición conjunta en la Masia Bas y el Parc dels Estanys de Platja d'Aro. El recorrido no está planteado como una retrospectiva, sino que lo que se pretende es poner en valor la relación entre escultura y grabado, a la vez que propone un itinerario por la evolución personal del artista a través de los años. En la Masia Bas se muestra la obra tridimensional y gráfica, algunas no expuestas anteriormente, de las series *Temblores*, *Vacíos*, *En el Bosque*, *Prisiones Emocionales*, *Paisajes* y *Goya*. A través de este diálogo creativo se puede seguir un trayecto por los materiales, configuraciones y técnicas desde 1982 hasta la actualidad. El interés por la forma construida -desarrollada ampliamente en el campo de la escultura- lo ha extendido también al campo del grabado. La obra gráfica es uno de los fenómenos más enriquecedores y personales del trabajo expresivo de los artistas contemporáneos. Un universo de experimentación y de investigación muy cercano al del alquimista que, gracias a la gubia, el buril, el bruñidor, los punzones, los

ácidos, los barnices y las tintas se crean huellas y tramas, huellas y rastros, evanescencia y translucidez. Una aventura plástica, un campo de investigación, de experiencia y de creación que, al igual que una obra tridimensional, se va construyendo en diferentes fases que interpretan las diversas aportaciones e intenciones del artista. El volumen y el espacio han encontrado respuesta en ambas disciplinas, en una convivencia total de poéticas.

En el Parc dels Estanys, sitúa piezas de gran formato de las series *Cabo de Creus*, *Ventanas* y *Paisajes* que, contextualizadas en el paisaje natural, establecen un diálogo entre lo natural y lo artificial. Crear una nueva experiencia de espacio y replantearlo es una vivencia artística que el artista ha querido desarrollar desde la tridimensionalidad, pasando por la ocupación espacial hasta establecer una relación con el entorno. A partir de aquí, investiga la percepción renovada del contexto natural para permitir una relectura desde una nueva visión y una renovada dimensión. Integra la obra en el lugar que lo acoge para que su ubicación llegue a construir un nuevo espacio y establezca un diálogo de convivencia. El empleo y distribución de sus esculturas ordenan y estructuran, abriendo paso a la circulación y la apertura por donde crece y se expande la libertad.

En todo caso, sea cual sea la práctica que emplee, el lenguaje de Ángel Camino se alimenta de una abstracción constructiva hecha de diálogos. Las aperturas y los cierres, los acuerdos y las rupturas, los encajes y los desencajes, las compensaciones y las asimetrías... se contraponen en una tensión antagónica constante para ofrecer este equilibrio de bipolaridades tanto característico de su obra.

La lucha que representa la conciliación de las pulsiones naturales con la armonía y la serenidad de los ritmos interiores, se equilibra, por una parte, con el juego entre materias y formas, que construyen un todo orgánico, y por otro, gracias a un orden superior investigador de la perfección ejecutiva y de la profunda análisis conceptual.

La obra de Ángel Camino es hecha de vivencias y de experiencias constantes, de sentimientos y de emociones que surgen como reflexión de las relaciones del hombre con su medio. Se aleja de los simples ejercicios de estilo o de las conquistas formales y lo que quiere es concentrarse en la mirada interior y en una profundización introspectiva.

Mi maestro

Ángel está profundamente arraigado al patrimonio escultórico de la tradición vasca. Poeta, cantero, forjador, ebanista, interesado en las tradiciones de los maestros del pasado, educado por Oteiza. Es un espíritu libre en busca de la perfección del contexto, la belleza del entorno natural, del espacio y sus alrededores, la narrativa, el lenguaje.

Abrió mis ojos a cómo observar, vivir y respirar con la escultura. Hemos viajado juntos para experimentarlo, desde las cuevas prehistóricas de Cataluña hasta el Momo Taro de Noguchi en el Centro de Arte Storm King y la belleza del entorno natural del museo al aire libre de Hakone observando a los MAESTROS DEL PASADO a gran escala y la belleza de las esculturas de hierro de González. El mundo inspira la curiosidad de Ángel.

Mi verdadera revelación fue observar silenciosamente a Ángel, semana tras semana, viendo cómo conquista la belleza de la piedra, la luz y la textura, cómo su mente poética perfila la forma final hasta que es implacablemente CORRECTA, simplemente perfecta. La exposición de hoy refleja el viaje de un MAESTRO, un título nunca reclamado, que se revela silenciosamente en su poderoso lenguaje personal.

Ángel no es simplemente un escultor, es también un poeta y un filósofo que manifiesta un lenguaje narrativo y escultórico propio.

No existe un lugar, ni un tiempo ni forma, sólo PUREZA en la perfección - Un silencio lleno de emociones.

**Silenci d'ales de
papallona oberta a
la flor del dia ***

**(Silencio de alas de
mariposa abierta a
la flor del día *)**

Gracias, mi gran Maestro, por ser un amigo y mentor para todos

* Haiku de Manel Gibert

Los vacíos atraviesan espacios melancólicos...

en ocasión de la exposición *En el camí... i encara aprenc*, repartida entre el centro cultural Masia Bas (esculturas de pequeñas dimensiones y grabados) y el Parc dels Estanys (instalación de piezas de gran formato) de Platja d'Aro, me complace escribir de nuevo a propósito de su artífice: el escultor, grabador y dibujante Ángel Camino. Lo hago humildemente, con la intención de poner de manifiesto el valor de los proyectos concretos y reconocer el bagaje del recorrido global, en calidad de amante de la formidable producción que, con una mezcla de ilusión y desengaño, paciencia y desasosiego, nos lega.

La exhibición reúne una extensa colección de momentos de una trayectoria productiva de más de cuarenta años de dedicación al oficio. La selección incluye ejemplares de series de diferentes etapas. Oímos murmullos, temblamos, sentimos escalofríos... y sacamos la conclusión de que la carrera del maestro es un continuo avance y retroceso en una línea sólida y coherente que aúna el talento innato y la excepcional destreza adquirida a fuerza de voluntad, penas y afanes. Por ejemplo, los gestos enérgicos de las volumetrías sinuosas de principios preludian las marañas de planos superpuestos de tallas y calcografías recientes.

El título de la muestra es una alegoría del aprendizaje vital, toda una declaración de intenciones. El caminante se encuentra «nel mezzo del cammin», a semejanza del tópico dantesco que inicia la Divina Comedia. Y la citación de Francisco de Goya que cierra el epígrafe, «Aún aprendo», afirma el deseo de ilustrarse mientras se sigue haciendo el camino que, como bien dice Josep Carner al poema «Cançoneta incerta», «qui sap on mena!». Del dibujo tardío del genial pintor aragonés, donde aparecen la inscripción susodicha y la expresión plástica de la firme resolución de salir adelante a pesar de los achaques de la vejez, deducimos la correlación con el talante laborioso y perseverante de nuestro artista, el espíritu de su trabajo metódico y entusiasta, basado en la creatividad y la reflexión intelectual, que contrasta con la mediocridad banal que, en esta época de crisis de la humanidad, invade la cultura de masa.

Las creaciones artísticas reflejan (quizá sería mejor decir que las refractan) circunstancias individuales y colectivas que rodean su génesis. Incluso los hacedores que reniegan del pasado o reaccionan contra convenciones establecidas, están bajo la influencia de la herencia y el contexto. Un rasgo distintivo de la contemporaneidad es la decadencia de los cánones de belleza ideal. Se comienza con la fascinación romántica por situaciones grotescas y se llega al extremo de expulsar el disfrute de la estética, tal como preconiza Theodor W. Adorno. No se trata simplemente de placer, sino de comunicar conceptos, percepciones, conmociones de todo tipo. Y el hecho de cuestionar este principio secular y otras leyes generales, supone un cambio de paradigma. Múltiples planteamientos creativos conllevan un compromiso ético de carácter más o menos utópico: el arte se convierte herramienta crítica, especulativa y emancipadora. La variedad de sistemas de representación y sus derivaciones aumenta considerablemente. Se incide más en el proceso que en el resultado final. Y se supera la división en disciplinas y modalidades estancas.

Los autores buscan la innovación y la calidad superior, pero lo inédito y selecto se enfrentará, sobre todo, a la posteridad. Sin embargo, las generaciones se suceden y los observadores se ensueñan, se exaltan, se incomodan, se serenán... con aportaciones de cada periodo. Hoy, a pesar de la tiranía de un mercado que sucumbe a criterios comerciales y la pérdida de relevancia social de las artes de la era de la globalización, el abandono de marcos teóricos y esquemas tradicionales (tendencias predominantes, reglas fijas, referentes icónicos) contribuye a extender la libertad de experimentación a un nivel superlativo. Se canjea la seguridad determinada de los modelos dados por una indefinición que, aunque desorienta el público y desconcierte los

creadores, propicia una apertura sin precedentes. Las normas, si las hay, son relativamente autónomas. Ejes temáticos, motivos y finalidades de las manifestaciones, se singularizan. Y la interpretación tampoco está condicionada por unos parámetros oficiales.

En todos estos sentidos, se puede calificar Ángel Camino de clásico y moderno a la vez, ecléctico. Calculador y espontáneo. Refinado y subversivo. Sensual y meditativo. Dionisiaco y apolíneo. Las propuestas que hace son insólitas y reminiscentes, sumamente originales, auténticas, honestas. Tiene en cuenta los predecesores y conoce las modas. Y deja la huella de un estilo propio. Los códigos que idea llevan una carga simbólica compleja, fácil de sentir y difícil de descifrar. El lenguaje de las composiciones es profundamente poético y, como tal, requiere predisposición y esfuerzo de comprensión por parte de los intérpretes. Una atmósfera rodea los objetos y las láminas, densa como la solidez de las construcciones y los diseños, armónica en su equilibrio inestable. Y el prodigio se da en el instante en que nos damos cuenta de que la voz, ahora nítida, sobrevuela el abismo del silencio. El estallido de la iluminación, de efecto inmediato y resonancia larga, deslumbra en la proximidad y la evocamos, nos acompaña a lo lejos. Si nos despojamos de prejuicios, logramos la capacidad de acercarse a las obras con la inocencia de la mirada infantil. Entonces se nos muestran de verdad: ligeras, enigmáticas, tiernas y maravillosas.

Ángel Camino tiene el sentimiento del arte. El estudio, la formación y la praxis, evidentemente, le han proporcionado el dominio imprescindible de técnicas, medios y soportes. Sin embargo, más allá de los preceptos académicos, las formulaciones, casi alquímicas, rezuman lirismo todas partes: la manera especial que tiene de aprehender lugares, instantes y quimeras... su transformación en apariencias alusivas que habitan la realidad... él suspira, recorre laberintos, materializa fragmentos de constelaciones y desvela el dramatismo de los acontecimientos. Las estructuras compositivas que erige, las geometrías provisionales que delinea... conjugan el misterio de la oscuridad absoluta y la claridad meridiana. Vela los confines de sí mismo y capta penumbras. Escucha ecos de emociones que surgen de los claroscuros de la vida. Palpa texturas. Nota vibraciones. Huele tierra de lluvia, viento y fuego. Y agradece el milagro de los meteoros. Su sensibilidad hace que nos estremezcamos sin saber por qué.

Extrae el alma de materiales muy diversos, dialoga con las sustancias y actualiza la potencialidad formal. Plasma contradicciones. Piensa en posibilidades. Concibe figuraciones. Prepara maquetas y bocetos. Efectúa metamorfosis. Dispone elementos constitutivos del caos. Delimita superficies infinitas. Calcula distancias. Pinta contornos. Pone nombres que invocan la identidad y la diferencia, la individualización y la alteridad, el ser y la nada de parajes que son topografías abstractas y miméticas.

La factura de los pensamientos corpóreos interpela a los receptores. La sublimidad emerge aquí y allá de la experiencia de la beldad. Las imágenes, nunca unívocas, siempre fluyentes, completan las visiones originarias. La síntesis es intuición sensible y contemplación analítica. Nos precipitamos al vértigo de las metáforas sutiles. Presencias y ausencias inmanentes y trascendentes. La intemperie existencial.

Las ventanas se llenan de luz oblicua. En las cárceles de adentro y de afuera se derraman lágrimas de soledad. La alegría triste de huellas naturales y artificiales. Campos labrados y ciudades cuadrículadas. Jardines interiores que ensayan respuestas posibles al murmullo de los bosques. El azar y la causalidad se entrelazan fugazmente. Mármoles cálidos, granitos nocturnos, bronce de amanecer, aceros inoxidables, hierros candentes, maderas nobles, papeles verjurados, arenas de ríos que besarán mares añorados... Señales inscritos con tintas en lugares secretos. Vestigios mágicos. Materia de sueños. Deleites necesarios. Hallazgos fortuitos.

Los huecos atraviesan espacios melancólicos... y los volúmenes laten tenuemente, oscilan con el tacto que los acoge. La luna menguante baila con la brisa del sol poniente. El centinela del crepúsculo sonríe y sube a la frágil atalaya del presente; vigilante, observa recuerdos y señala esperanzas en el tráfico de las estaciones. Medida del horizonte, anota la deriva del tiempo al cuaderno del ocaso. Alza la cabeza y mira, perplejo, los astros. Inicia un trazo, perfila el primer círculo concéntrico de la obra futura.

MIQUEL PLANAS

Escultor

Profesor de la Escuela de Bellas Artes de Barcelona

Que le pidan a un artista que hable de otro, puede ser de las peores cosas que le puedan pedir, en mi caso aún más, ya que cada línea me cuesta mucho redactar y más cuando la amistad y sobre todo el respecto están por encima de todo. Hablar de la obra de un artista, sin enlazarla con su persona tal vez sería más fácil, incluso puedes aprovecharte y emplear algunos comentarios estándares y tópicos que son aplicables a cualquier crítica o comentario artístico y no comprometen a nada ni a nadie; pero cuando la obra está indefectiblemente ligada a la persona, y en este caso amigo, el reto y el compromiso son mayores y te ves en la obligación de medir qué dices y cómo lo dices.

En este caso es así, hablar de la obra de Ángel Camino es indisociable de hablar de él, ambos forman un “corpus”, parecería que se han mimetizado en uno mismo, las características personales y las formales amoldan la una con la otra; la honestidad artística y humana están siempre presentes, la contundencia, la firmeza, la generosidad son comunes en ambos, gran cantidad de características se duplican como espejos y al mismo tiempo se acaban de complementar, el pequeño detalle que observamos en alguna de las sus piezas lo encontramos en sus palabras y en sus gestos, son pequeños detalles enriquecedores y por tanto espléndidos con el espectador. Bajo una gran firmeza que, a primera vista pueda parecer monolítica y por tanto cerrada, iremos observando una estructura compleja, armoniosa y abierta, que va encajando y dibujando un universo personal y artístico. Morfológicamente me recordaría a una olla a presión formalmente sencilla, uniforme y compacto en el exterior, pero con un interior donde hierven miles de ideas, en constante movimiento, que se están cocinando todavía, lo vemos -usando sus propias palabras- cuando nos dice “en el camino y todavía aprendo”. Es este un estado permanente en el que siempre se ha movido para trabajar y para avanzar, incessantemente buscando -aunque creo que teniendo el convencimiento de que nunca encontrará la respuesta, que nunca acabará de encontrar bien en sus resultados (temporales)-, a todas horas buscando algo más, no con la idea simple de mejorar para obtener unas respuestas, no, creo que sencillamente en la idea de buscar. En el campo de la creación es mucho más difícil establecer las preguntas, las cuestiones, saber lo que buscamos y por qué, que encontrar la solución; alcanzarla sería ciertamente concluir; y Ángel Camino nunca ha buscado o nunca ha esperado esta desenlace, este llegar a un hito: su trabajo, su posicionamiento como él nos dice está en el camino (y no quisiera establecer ninguna analogía fácil con su apellido).

Es un camino de cruces, de encuentros y de nexos que lo alimenta, le permiten generar ideas y conocimiento que le llevarán a un lenguaje propio y singular. Ya en sus dibujos aparentemente concisos y concretos, vamos dislocado un mundo de elementos y de matices que se entrecruzan forjando este lenguaje no fácil, que le ha costado mucho tiempo ir estructurando sin acabar de completar y que con su humildad y con su típico tono de voz, nos dirá sin darle ninguna importancia que “Aún estoy en ello”. Y es del todo cierto, de vez en cuando te llama y te empieza diciendo: “oye...” y te cuenta o pide una opinión sobre una técnica, una idea que está acosando, ya sea unas planchas de grabado que ha preparado, unos tipos de papeles,... siempre a la búsqueda de nuevas aportaciones, de nuevos aspectos, en la misma dirección pero siempre innovando; presente en su obra gráfica, que no se propone como una traslación directa e inanimada de las formas de la escultura al papel, de lo tridimensional a lo bidimensional, no son “dibujos de esculturas” sin más, en su obra gráfica, nos traslada a la esencia de sus piezas, nos hace vivir la contundencia de la forma pero despojada de su peso físico, aquí el trazo se carga de fuerza y de valor, sin necesitar la corporeidad ni la expresividad de la piedra, el dibujo nos otorga la vivencia y el sentido a la obra, la forma se desarrolla en el espacio, en plena armonía, sutilmente el trazo se va desplazando y conforma -a la manera de los pintores chinos que con un línea delicada dejan discurrir la tinta china sobre la hoja- los llenos y los vacíos, que con suave ligereza aportan una especie de equilibrio, despojando a la escultura de la gravedad. Es en la obra gráfica que Ángel Camino encuentra el complemento a su desarrollo escultórico, le permite compensar la rotundidad de la piedra y terminar de

hacernos presentes aquellos detalles que a veces nos son inalcanzables sólo con la escultura, así utiliza los grabados como herramienta de cultivo y de aproximación a su trabajo escultórico, persistiendo también en su investigación en procedimientos y técnicas en el mundo del grabado, donde a pesar de la fragilidad de los materiales de impresión o la delicadeza del papel, estos no dejarán de transmitirnos la potencia de su obra.

Así como el trabajo en la piedra es un trabajo que va de fuera a dentro buscando el origen, se adivina en sus grabados un proceso inverso, de surgimiento, de superposición, donde las planchas van señalando el papel, van apareciendo poco a poco las imágenes hasta generar estas obras definitivas, es un trabajo más de crecimiento, de acumulación, de incorporación, en él el escultor puede experimentar, puede cambiar y puede alterar, e incluso puede -a diferencia de la escultura- desgajar, ¿por qué no? Es por tanto el grabado una posibilidad más dinámica, con unos ritmos diferentes a los de la escultura, que hacen un complemento idóneo con identidad expresiva propia.

Como apuntábamos antes la escultura de Ángel Camino nos lleva a un trabajo de adentramiento, de penetración en la piedra, en el material, son aquellas “*Ventanas*” que él nos va abriendo a golpes de cincel, llevándonos a un reencuentro con la naturaleza, con la historia y finalmente con el hombre que se encaja y acopla como en sus esculturas, es esta faceta humanista que descubres y disfrutas hablando con él, hablando de sus lecturas y de sus experiencias.

Muchas veces, cuando lees alguna crítica sobre un artista, es fácil que se le compare con otros artistas, ya sean antecesores o contemporáneos, es lo más cómodo, en el caso de Ángel un neófito encontraría fácilmente relaciones con muchos otros, la penetración en el material sería fácilmente comparable con la obra de Miguel Ángel o bien de Giuseppe Penone, pero siempre serían relaciones burdas, superficiales, su verdadera relación no es con artistas concretos, es una relación directa con la historia del arte, con siglos y siglos de historia, de tradición y de cultura, es un artista que no desestima, que no niega, que valora fundamentada y razonadamente esta historia, su evolución, no sólo técnica, sino conceptual; en cierto modo su obra es un pequeño compendio respetuoso de la historia de la escultura, nos trasladará a su esencialidad; incluso podríamos decir que nos acerca a un lenguaje ancestral, a la materia prima, no sólo por el hecho de usar mayoritariamente la piedra como material, que utiliza y de la que saca el máximo de matices y de cualidades, sino por la sensibilidad y respeto hacia el material, el tratamiento exquisito que hace, pero sin caer en la autocomplacencia de la estética por la estética, no, en su caso la idea prevalece por encima de argumentos exclusivamente estéticos, que quedarán supeditados a la expresividad, al servicio del artista. Lo mismo sucede en sus proyectos públicos, la obra no es esclava de un objetivo decorativo, debe dar respuestas a unas necesidades -además de las suyas personales-, a un lugar, a un espacio, a una historia y fundamentalmente a las personas, creo que en sus obras públicas podemos encontrar un cierto agradecimiento hacia la gente, hacia los individuos, conocedor de sus necesidades y sentimientos, sin mantener en ningún momento una actitud de soberbia ni de imposición de su obra, esta susurrará discretamente con el entorno hasta que se disolverá en él.

FR

EN CHEMIN... ET J'APPRENDS ENCORE

ÁNGEL CAMINO

Parc dels Estanys et Masia Bas, Platja d'Aro

MAURICI JIMÉNEZ RUIZ

Alcalde

Sous le titre « En el camí... i encara aprenc » (En chemin... et j'apprends encore), le sculpteur Ángel Camino nous présente une double exposition, composée d'une cinquantaine de pièces distribuées entre le Parc des Estanys, un espace vert urbain de 150 000 m², déclaré lieu d'exposition en 2014, et la Masia Bas, une bâtisse classée Bien culturel d'intérêt national, située au pied du quartier de Fanals à Platja d'Aro et abritant, depuis l'été 2016, des expositions estivales.

Dans cette exposition, Ángel Camino nous invite, comme le dit son titre, à continuer à apprendre, à perpétuer la jouissance de l'art et de la culture. Les œuvres qu'il nous présente sont le résultat d'années de travail, de chemin et d'apprentissage constant à modeler la pierre, le marbre, le granit, le fer et le bois, comme s'il s'agissait d'éléments flexibles. La rigidité des matériaux qu'il utilise semble disparaître pour faire place à de nouvelles matières ductiles et malléables.

Nous remercions l'artiste de nous donner l'opportunité d'apprécier ses sculptures et ses gravures, aussi bien dans l'environnement intime que nous offre la Masia Bas que sur l'espace naturel ouvert du Parc des Estanys qui accueillera les sculptures grand format.

Le coup d'envoi de cette double exposition aura lieu le 18 juillet. Le public pourra contempler les œuvres exposées à la Masia Bas jusqu'au 13 septembre et les sculptures grand format du Parc des Estanys jusqu'au 7 février 2021.

Plus que jamais, nous nous devons de continuer à miser sur l'art et les artistes car leur sensibilité et leur créativité nous aident à voir et percevoir des choses, et nous poussent, en définitive, à souhaiter un monde meilleur.

Soyez toutes et tous les bienvenus.

CONXITA OLIVER

Membre de l'Association internationale des critiques d'art

L'aventure plastique d'Ángel Camino

L'artiste contemporain porte à l'extrême le développement du concept d'espace actif, ouvert et organique ; un espace virtuel qui favorise le déploiement des formes pour remplir ce même espace de dynamique visuelle. Un procédé général d'essentialisation et de construction géométrique avec une découverte parallèle du vide et de la suggestion de mouvement.

Ángel Camino (Valladolid, 1953) - formé au Pays basque et installé en Catalogne depuis 1974 - est un des sculpteurs travaillant dans ce sens. Il part de la lecture des grands maîtres de la première moitié du XXe siècle, surtout pour ce qui est de la liberté, que ce soit sur le plan de la forme, de la matière ou du concept. La lutte que constitue la conciliation des tensions s'équilibre, d'une part, avec le jeu entre les matières et les formes, qui construisent un tout architectural, et d'autres part, dans la recherche de la perfection d'exécution et de l'analyse conceptuelle. Les différents points de vue, la cohésion des masses et des vides, la texturation et le chromatisme des matières créent un ensemble de liens qui déterminent des œuvres d'un grand raffinement esthétique.

Profondément préoccupé par les valeurs, l'expressivité et la force communicative des formes, celles-ci ont été et restent les protagonistes de son parcours. Certaines de ses pièces montrent des marques comme s'il s'agissait de tatouages sur la peau, à la manière d'expériences de vie. Idem pour le croisement entre la force matérielle et la force conceptuelle ; l'engagement physique, associé à la pensée et à l'idée, sont devenus le point d'équilibre entre matière et concept, qui a favorisé l'intégration de la présence visuelle dans le discours intellectuel. Des formes indéterminées, liées à des états de l'existence et à des phénomènes primordiaux, évoquent la nature mythique et son potentiel génératif. C'est dans cette dualité matière/forme que chemine la pensée de l'artiste. Ce sont des œuvres abstraites même si elles évoquent des structures organiques, des configurations naturelles, des constructions architecturales (fenêtres et fermetures), des objets mythologiques (totems) ou même des états d'âme tels que tremblements et embrassades.

La tension formelle constante de son œuvre, donnée par des rythmes, des masses, des concavités et convexités, des plans, des vides et des pleins, est parfaitement soutenue grâce à l'impeccable travail technique des matériaux utilisés (bois, métal, marbre, pierre...) - auxquels il insuffle une forte charge expressive -, à la finition délicatement aérodynamique et au traitement chromatique des surfaces, qui donnent cette solidité plastique si caractéristique de son œuvre. Bien que l'artiste ait constamment étudié de nouvelles formes d'expression, son évolution ne produit ni coupures ni sauts substantiels mais simplement des recherches différentes qui l'ont amené à des étapes différenciées, c'est pourquoi son œuvre offre une grande unité, fruit d'une transformation intérieure.

En cette occasion, il présente une exposition dont le théâtre est à la fois la Masia Bas et le Parc des Estany de Platja d'Aro. Le parcours n'est pas envisagé comme une rétrospective mais dans une volonté de mettre en valeur le lien entre sculpture et gravure en proposant, par ailleurs, un itinéraire à travers l'évolution personnelle de l'artiste au cours des années.

À la Masia Bas, il montre l'œuvre tridimensionnelle et graphique, dont certaines pièces non exposées jusqu'ici, des séries *Temblores* (Tremblements), *Vacios* (Vides), *En el Bosque* (Dans la forêt), *Prisiones Emocionales* (Prisons émotionnelles), *Paisajes* (Paysages) et *Goya*. Grâce à ce dialogue créatif, on peut suivre un parcours à travers les matières, configurations et techniques depuis 1982 jusqu'à ce jour. Il a étendu son intérêt pour la forme construite - qu'il a largement développé dans le domaine de la sculpture - au domaine de la gravure.

L'œuvre graphique devient un des phénomènes les plus enrichissants et personnels du travail expressif des artistes contemporains. Un univers d'expérimentation et de recherche très proche de celui de l'alchimiste où, grâce à la gouge, au burin, au brunissoir, aux pointeaux, aux acides, aux vernis et aux encres, on crée des empreintes et des trames, des traces de pas et autres traces, évanescences et translucidités. Une aventure plastique, un champ de recherche, d'expérience et de création qui prend forme progressivement, de la même manière qu'une œuvre tridimensionnelle, en plusieurs phases interprétées par les différents apports et intentions de l'artiste. Le volume et l'espace ont trouvé une réponse dans les deux disciplines, en une cohabitation totale de poétiques.

Dans le Parc des Estanys, il situe des pièces grand format des séries *Cabo de Creus* (Cap de Creus), *Ventanas* (Fenêtres) et *Paisajes* (Paysages) qui, contextualisées dans le paysage naturel, établissent un dialogue entre le naturel et l'artificiel. Créer un nouvel espace en réenvisageant celui-ci est une expérience artistique que l'artiste a voulu développer depuis la tridimensionnalité, en passant par l'occupation spatiale jusqu'à établir un lien avec l'environnement. À partir de là, il étudie la perception renouvelée du contexte naturel pour permettre une relecture depuis une nouvelle vision et une nouvelle dimension. Il intègre l'œuvre dans le lieu qui l'abrite de sorte que sa position soit à même de construire un nouvel espace et établisse un dialogue de cohabitation. L'occupation et la distribution de ses sculptures ordonnent et structurent, en ouvrant la voie à la circulation et en créant l'ouverture par où grandit et se répand la liberté.

En tout cas, quelle que soit la pratique qu'il utilise, le langage d'Ángel Camino se nourrit d'une abstraction constructive faite de dialogues. Les ouvertures et les fermetures, les accords et les ruptures, les emboîtements et les déboîtements, les compensations et les asymétries... s'opposent en une tension antagonique constante pour offrir cet équilibre de bipolarités si caractéristique de son œuvre.

La lutte que signifie la conciliation des pulsions naturelles avec l'harmonie et la sérénité des rythmes intérieurs, s'équilibre tout d'abord par le jeu entre matières et formes, qui construisent un tout organique, et d'autres part grâce à un ordre supérieur à la recherche de la perfection d'exécution et de l'analyse conceptuelle profonde.

L'œuvre d'Ángel Camino est faite de vécus et d'expériences incessantes, de sentiments et d'émotions qui surgissent tel un reflet des relations de l'homme avec son environnement. Il s'éloigne des simples exercices de style ou des conquêtes formelles et ce qu'il veut, c'est se concentrer sur le regard intérieur et sur un approfondissement introspectif.

Mon Maître

Ángel est profondément ancré dans le patrimoine sculptural de la tradition Basque. Un poète, un tailleur de pierre, un forgeron, un ébéniste, curieux des traditions des maîtres du passé, formé par Oteiza. C'est un esprit libre, qui recherche la perfection du contexte, la beauté de l'environnement naturel, de l'espace et de ce qui l'entoure, de la narration, du langage.

Il m'a ouvert les yeux sur la manière de regarder, de vivre et de respirer avec la sculpture. Nous avons voyagé ensemble pour en faire l'expérience, depuis les cavernes préhistoriques de Catalogne jusqu'au Momo Taro de Noguchi dans le centre d'Art Storm King et la beauté de l'environnement naturel du musée en plein air de Hakone, en observant les MAÎTRES DU PASSÉ à grande échelle et la beauté des sculptures en fer de Gonzalez. Le monde inspire la curiosité d'Ángel.

J'ai vraiment ouvert les yeux en observant silencieusement Ángel, une semaine après l'autre en voyant comment il conquiert la beauté de la pierre, la lumière et la texture, comment son esprit poétique ébauche la forme finale jusqu'à ce qu'elle soit implacablement EXACTE - simplement parfaite. L'exposition d'aujourd'hui reflète le voyage d'un MAÎTRE, un titre jamais revendiqué, qui se révèle silencieusement dans son puissant langage personnel.

Ángel n'est pas seulement un sculpteur, c'est aussi un poète et un philosophe, qui développe son propre langage narratif et sculptural.

Il n'y a aucun endroit, temps ni forme, il y a seulement PURETÉ dans la perfection - un silence plein d'émotions

Silenci d'ales de papallona oberta a la flor del dia *

Gracias mi gran Maestro, d'être un ami et un mentor pour nous tous

* Haiku de Manel Gibert

MANEL GIBERT

Philosophe et écrivain

Les vides traversent des espaces mélancoliques...

À l'occasion de l'exposition *En el camí... i encara aprenc (En chemin... et j'apprends encore)*, répartie entre le centre culturel Masia Bas (sculptures de petites dimensions et gravures) et le Parc des Estanys (installation de pièces grand format) à Platja d'Aro, j'ai le plaisir d'écrire à nouveau à propos de son créateur : le sculpteur, graveur et dessinateur Ángel Camino. Je le fais avec humilité, dans une volonté de mettre l'accent sur la valeur des projets concrets et de saluer le bagage du parcours global, en qualité d'admirateur de la formidable production qu'il nous lègue avec un mélange d'espoir et de désillusion, de patience et d'inquiétude.

L'exposition rassemble une vaste collection de moments d'un parcours productif de plus de quarante ans de métier. La sélection comprend des exemplaires de séries de différentes étapes. *Oim murmuris (murmures)*, *tremolem (tremblements)*, *sentim calfreds (frissons)*... La conclusion qu'on en tire est que la carrière du maître est faite de progrès et reculs constants sur une ligne solide et cohérente qui réunit le talent inné et l'adresse exceptionnelle acquise à force de volonté, peines et efforts. Par exemple, les gestes énergiques des volumétries sinueuses des débuts auguraient les enchevêtrements de plans superposés des sculptures et chalcographies récentes.

Le titre de l'exposition est une allégorie de l'apprentissage de la vie, véritable déclaration d'intentions. Le marcheur se trouve « nel mezzo del cammin » (à mi-chemin de la vie), à l'instar du lieu commun dantesque qui ouvre la *Divine Comédie*. Quant à elle, la citation de Francisco de Goya qui clôt l'épigraphe, « Aun aprendo » (J'apprends encore), affirme le désir de s'instruire en poursuivant le chemin dont « personne ne sait où il mène », comme le dit si bien Josep Carner dans le poème « Cançoneta incerta » (Chansonnette incertaine). Le dessin tardif du génial peintre aragonais, où apparaissent l'inscription susdite et l'expression plastique de la ferme résolution d'aller de l'avant malgré les affres de la vieillesse, dénote la corrélation avec le caractère laborieux et persévérant de notre artiste, l'esprit de son travail méthodique et enthousiaste, basé sur la créativité et la réflexion intellectuelle, en contraste avec la médiocrité banale qui, dans cette époque de crise de l'humanité, envahit la culture de masse.

Les créations artistiques reflètent (peut-être vaudrait-il mieux dire réfractent) les circonstances individuelles et collectives qui entourent leur genèse. Même les créateurs qui renient le passé ou réagissent contre des conventions établies sont sous l'influence de l'héritage et du contexte. Un trait distinctif de la contemporanéité est la décadence des canons idéaux de la beauté. On commence par la fascination romantique pour des situations grotesques et on finit par rejeter la jouissance de l'esthétique, comme le préconise Theodor W. Adorno. Il ne s'agit pas simplement de plaire mais de communiquer des concepts, des perceptions, des chocs de toute sorte. Et le fait de questionner ce principe séculaire et d'autres lois générales signifie un changement de paradigme. De multiples approches créatives comportent un engagement éthique de nature plus ou moins utopique : l'art devient un outil critique, spéculatif et émancipateur. La variété de systèmes de représentation et leur dérivations augmente considérablement. On joue plus sur le procédé que sur le résultat final. Et on surmonte la division dans des disciplines et modalités étanches.

Les auteurs cherchent l'innovation et la qualité supérieure mais l'inédit et le sélect sera confronté, surtout, à la postérité. Toutefois, les générations se succèdent et les observateurs s'assoupissent, s'exaltent, s'inquiètent, se rassèrent... avec les apports de chaque période. Aujourd'hui, malgré la tyrannie d'un marché qui succombe à des critères commerciaux et la perte d'importance sociale des arts de l'ère de la mondialisation, l'abandon des cadres théoriques et schémas traditionnels (tendances prédominantes, règles fixes, référents iconiques) contribue à étendre la liberté d'expérimentation au plus haut niveau. On troque la sécurité déterminée des modèles donnés par une indéfinition qui, bien que désorientant le public et déconcertant les créateurs, favorise une ouverture sans précédent. Les normes, s'il y en a, sont relativement autonomes. Axes thématiques, motifs et finalités des manifestations se singularisent. Et l'interprétation n'est non plus subordonnée à des paramètres officiels.

À tous ces égards, on peut qualifier Ángel Camino de classique et moderne à la fois, d'éclectique. Calculateur et spontané. Raffiné et subversif. Sensuel et méditatif. Dionysiaque et apollinien. Les propositions qu'il fait sont insolites et résurgentes, absolument originales, authentiques, honnêtes. Il tient compte des prédécesseurs et connaît les modes. Et il laisse l'empreinte d'un style propre. Les codes qu'il crée ont une charge symbolique complexe, facile à ressentir et difficile à déchiffrer. Le langage des compositions est profondément poétique et, comme tel, il exige une prédisposition et un effort de compréhension de la part des interprètes. Une atmosphère enveloppe les objets et les planches, dense comme la solidité des constructions et des dessins, harmonieuse dans son équilibre instable. Et le prodige se produit à l'instant où on se rend compte que la voix, devenue nette, survole l'abîme du silence. L'éclat de la lumière, à effet immédiat et à longue résonance, éblouit à proximité et nous apparaît évocateur, il nous mène vers le lointain. Si on se défait des préjugés, on atteint la capacité de se rapprocher des œuvres avec l'innocence du regard d'un enfant. Elles se dévoilent alors réellement : légères, énigmatiques, tendres et merveilleuses.

Ángel Camino a le sentiment de l'art. L'étude, la formation et la pratique, évidemment, lui ont apporté la maîtrise indispensable des techniques, moyens et supports. Par ailleurs, au-delà des préceptes académiques, les formules, presque alchimiques, laissent filtrer le lyrisme de partout : la manière particulière qu'il a d'appréhender des endroits, des instants et des chimères... leur transformation en apparences allusives qui habitent la réalité... Ángel, lui, soupire, parcourt des labyrinthes, matérialise des fragments de constellations et dévoile le dramatisme des événements. Les structures compositionnelles qu'il érige, les géométries provisoires qu'il trace... conjuguent le mystère de l'obscurité absolue et de la clarté aveuglante. Il veille aux confins de sa personne et saisit des pénombres. Il écoute des échos d'émotions qui surgissent des clairs-obscur de la vie. Il palpe des textures. Il ressent des vibrations. Il inhale la terre de pluie, de vent et de feu. Il remercie le miracle des météores. Sa sensibilité nous fait frissonner sans savoir pourquoi.

Il extrait l'âme de matières très diverses, dialogue avec les substances et actualise la potentialité des formes. Il exprime des contradictions. Il rumine des possibilités. Il conçoit des figurations. Il prépare maquettes et esquisses. Il réalise des métamorphoses. Il dispose des éléments constitutifs du chaos. Il délimite des surfaces infinies. Il calcule des distances. Il peint des contours. Il donne des noms qui invoquent l'identité et la différence, l'individualisation et l'altérité, l'être et le néant de sites qui sont des topographies abstraites et mimétiques.

La facture des pensées corporelles interpelle les récepteurs. Le sublime émerge en deçà et au-delà de l'expérience de la beauté. Les images, jamais univoques, toujours fluides, complètent les visions originaires. La synthèse est intuition sensible et contemplation analytique. On se précipite dans le vertige des métaphores subtiles. Présences et absences immanentes et transcendantes. L'intempérie existentielle.

Les fenêtres s'emplissent de lumière oblique. Dans les prisons de dedans et de dehors, des larmes de solitude sont versées. La triste joie des traces de pas naturelles et artificielles. Des champs labourés et des villes quadrillées. Des jardins intérieurs testent des réponses possibles au murmure des forêts. Le hasard et la causalité s'entrelacent fugacement. Des marbres chauds, des granits nocturnes, des bronzes d'aube, des aciers inoxydables, des fers rouillés, des bois nobles, des papiers vergés, des sables de rivière qui embrasseront des mers languies... Des signaux inscrits avec des encres dans des lieux secrets. Des vestiges magiques. De la matière de rêve. Des délices nécessaires. Des trouvailles fortuites.

Les vides traversent des espaces mélancoliques... et les volumes battent faiblement, oscillent grâce au traitement qui les accueille. La lune décroissante danse avec la brise du soleil couchant. La sentinelle du crépuscule sourit et grimpe sur la fragile tour de guet du présent ; vigilante, elle observe des souvenirs et signale des espoirs sur la course des saisons. Elle mesure l'horizon, note la dérive du temps dans le cahier de la brune. Elle lève la tête et guette, perplexe, les astres. Elle amorce un trait, profile le premier cercle concentrique de l'œuvre future.

MIQUEL PLANAS

Sculpteur

Professeur à l'École des Beaux-Arts de Barcelone

Demander à un artiste de parler d'un autre artiste est peut-être la pire des choses qu'on puisse lui demander, dans mon cas davantage encore, car j'ai beaucoup de mal à rédiger chaque ligne et ce d'autant plus lorsque l'amitié et surtout le respect comptent par-dessus tout. Parler de l'œuvre d'un artiste sans la relier à sa personne serait peut-être plus facile, on peut même mettre à profit et utiliser certains commentaires standards et clichés applicables à toute critique ou tout commentaire artistique, n'engageant rien ni personne ; mais quand l'œuvre est indéfectiblement liée à la personne, et en l'occurrence un ami, le défi et l'engagement sont plus grands et on se voit dans l'obligation de peser ce que l'on dit et la manière dont on le dit.

C'est ici le cas : parler de l'œuvre d'Ángel Camino et parler de lui sont deux aspects indissociables formant un « corpus », il semblerait qu'ils se sont confondus en un seul, les caractéristiques personnelles et formelles s'imbriquant les unes avec les autres ; l'honnêteté artistique et humaine y sont toujours présentes, la force, la fermeté, la générosité sont communes aux deux, un tas d'autres caractéristiques se multiplient comme des miroirs et finissent par se compléter, le petit détail qu'on observe dans certaines de ses pièces, on le retrouve dans ses mots et dans ses gestes, ce sont des petits détails enrichissants et donc splendides pour le spectateur. Sous une grande fermeté qui, au premier regard, peut sembler monolithique et donc close, on observe peu à peu une structure complexe, harmonieuse et ouverte qui progressivement dresse et dessine un univers personnel et artistique. Morphologiquement, cela me rappellerait une cocotte-minute de forme simple, uniforme et compacte à l'extérieur, mais où bouillent, à l'intérieur, des milliers d'idées, en mouvement constant, toujours en cours d'élaboration ; on s'en aperçoit en le citant lui-même lorsqu'il dit : « *en el camino y todavía aprendo* » (*sur le chemin et j'apprends encore*). C'est là l'état permanent dans lequel il a toujours évolué pour travailler et avancer, sans cesse à la recherche de quelque chose, bien que je le croie convaincu de ne jamais trouver la réponse, de ne jamais se sentir bien dans ses résultats (temporels), cherchant à tout moment autre chose, non pas dans le simple but de s'améliorer pour obtenir des réponses, non, je crois qu'il fait cela tout simplement dans une volonté de recherche. Dans le domaine de la création, il est beaucoup plus difficile d'établir les interrogations, les questions, savoir ce que l'on cherche et pourquoi, que d'en trouver la solution ; l'atteindre équivaudrait certainement à conclure ; et Ángel Camino n'a jamais cherché ni espéré un tel dénouement, parvenir à un but ; son travail, son positionnement, comme il nous le dit, est sur le chemin (et cela sans vouloir établir une quelconque analogie avec son nom, Camino, qui signifie « chemin » en espagnol).

Son chemin est fait de croisements, de rencontres et de liens qui l'alimentent, lui permettent de générer des idées et des connaissances qui le mèneront à son propre langage singulier. On perçoit déjà dans ses dessins, apparemment concis et concrets, un monde d'éléments et de nuances qui s'entrecroisent pour forger ce langage pas facile, dont la structuration lui exige beaucoup de temps sans pour autant parvenir à l'achever et dont il nous dira sans lui donner de l'importance, avec son humilité et son typique ton de voix : « *j'y travaille encore* ». Et c'est tout à fait vrai, parfois il vous appelle et commence par dire : « *écoute...* » et il vous explique ou vous demande une opinion sur une technique, une idée qu'il est en train d'expérimenter, qu'ils s'agisse de planches de gravure qu'il a préparées, de certains types de papiers..., toujours à la recherche de nouveaux apports, de nouveaux aspects, toujours dans la même direction mais en innovant ; dans son œuvre graphique, qui n'est pas proposée comme une translation directe et inanimée des formes de la sculpture sur papier, du tridimensionnel au bidimensionnel, ces dessins ne sont pas des « dessins de sculptures » sans plus ; dans son œuvre graphique, il nous transporte à l'essence de ses pièces, il nous fait vivre la puissance de la forme mais dépouillée de son poids physique ; ici, le trait se charge de force et de vigueur, sans avoir besoin de la corporéité ni de l'expressivité de la pierre, le dessin nous donne le vécu et sens de l'œuvre, la

forme se développe dans l'espace, en pleine harmonie, le trait se déplace subtilement et configure - à la manière des peintres chinois qui, avec une ligne délicate, laissent l'encre chinoise s'écouler sur la feuille - les pleins et les vides qui, avec une douce légèreté apportent une sorte d'équilibre, en dépouillant la sculpture de la gravité. C'est dans l'œuvre graphique qu'Ángel Camino trouve le complément à son développement sculptural, cela lui permet de compenser la force de la pierre et de nous montrer ces détails qui parfois restent inaccessibles dans la seule sculpture ; ainsi, il utilise les gravures en tant qu'outil de culture et d'approche au travail sculptural, en insistant aussi, dans sa recherche, sur des procédés et des techniques issus du monde de la gravure qui, malgré la fragilité des matériaux d'impression et la délicatesse du papier, ne manqueront de nous transmettre la puissance de son œuvre.

Alors que le travail sur la pierre est un travail qui va de l'extérieur vers l'intérieur, à la recherche de l'origine, on devine dans ses gravures un procédé inverse, de surgissement, de superposition, où les planches signalent le papier, peu à peu les images apparaissent jusqu'à générer ces œuvres définitives, c'est un travail davantage de croissance, d'accumulation, d'insertion où le sculpteur peut expérimenter, changer et altérer, et même, à la différence de la sculpture, déchirer, pourquoi pas ? La gravure est donc une possibilité plus dynamique, avec des rythmes différents à ceux de la sculpture, qui en font un complément idéal avec sa propre identité expressive.

Comme nous le disions auparavant, la sculpture d'Ángel Camino nous mène à un travail d'introspection, de pénétration dans la pierre, dans le matériau, ce sont là ces « *Fenêtres* » qu'il nous ouvre à coup de ciseau, en nous conduisant à des retrouvailles avec la nature, avec l'histoire et finalement avec l'homme qui s'y imbrique et s'y assemble comme dans ses sculptures, c'est cette facette humaniste qu'on découvre et dont on bénéficie en parlant avec lui, en parlant de ses lectures et de ses expériences.

Très souvent, lorsqu'on lit une critique à propos d'un artiste, on le compare à d'autres artistes, qu'il s'agisse de prédécesseurs ou de contemporains, c'est plus facile ; dans le cas d'Ángel, un néophyte y trouverait aisément des liens avec beaucoup d'autres, la pénétration dans le matériau serait facilement comparable avec l'œuvre de Michel-Ange ou bien de Giuseppe Penone, mais cela resterait toujours des liens grossiers, superficiels ; son véritable lien ne concerne pas des artistes déterminés, c'est un lien direct avec l'histoire de l'art, avec des siècles d'histoire et de culture, c'est un artiste qui ne rejette pas, qui ne nie pas, qui apprécie de manière fondée et raisonnable cette histoire, son évolution, pas seulement technique mais aussi conceptuelle ; d'une certaine manière, son œuvre est un petit abrégé respectueux de l'histoire de la sculpture, elle nous transportera à son essentialité ; on pourrait même dire qu'elle nous rapproche d'un langage ancestral, de la matière première, pas seulement du fait qu'il utilise majoritairement la pierre comme matériau, qu'il emploie et dont il tire le maximum de nuances et de qualités, mais aussi de par la sensibilité et le respect dont il fait preuve à l'égard du matériau, de par le traitement exquis qu'il en fait, mais sans tomber dans l'autosatisfaction de l'esthétique pour l'esthétique, non, dans son cas, l'idée prévaut sur les arguments exclusivement esthétiques qui resteront subordonnés à l'expressivité, au service de l'artiste. Il en est de même dans ses projets publics, l'œuvre n'est pas captive d'un objectif décoratif, elle doit donner des réponses à des besoins autres que les siens, répondre à un lieu, à un espace, à une histoire et, fondamentalement, aux personnes ; je crois que, dans ses œuvres publiques, on peut trouver un certain remerciement à l'égard des gens, des individus, dont il connaît les besoins et les sentiments, sans jamais afficher une attitude d'orgueil ou d'imposition de son œuvre, celle-ci ne fera que murmurer discrètement à l'égard de l'environnement jusqu'à s'y dissoudre.

ENG

ON THE PATH... AND STILL LEARNING

ÁNGEL CAMINO

Parc dels Estanys and Masia Bas, Platja d'Aro

MAURICI JIMÉNEZ RUIZ

Mayor

Under the title “En el camí... i encara aprenc”, (On the path... and still learning), the sculptor Ángel Camino presents a double exhibition, comprising some fifty pieces divided between the Parc dels Estanys, an urban park of 150,000 m2 which, since 2014, has also become an exhibition space; and Masia Bas, a building listed as a Cultural Asset of National Interest, located just outside the centre of Fanals, Platja d’Aro which, since the summer of 2016, has been hosting summer exhibitions.

As the title of his show demonstrates, with this exhibition, Ángel Camino opens up the possibility for us to keep on learning, to continue enjoying art and culture. The work he presents us with is the result of years of toil, years of travelling that path and continuing to learn, modelling in stone, marble, granite, iron and wood, as if the material were flexible. The rigidity of the materials he works with seems to disappear to become new soft and malleable materials.

We thank the artist for giving us the opportunity to enjoy his sculptures and engravings, both in the intimate environment offered by Masia Bas, as well as in the natural landscape of the Parc dels Estanys which will host the large-format sculptures. This double exhibition will start off on 18th July. The Masia Bas exhibition can be visited until 13th September and the large format sculptures in the Parc dels Estanys, until 7th February, 2021.

Now more than ever, we must continue to support art and artists because, with their sensitivity and creativity they help us see and feel things, in short, to seek a better world.

Everyone is welcome.

CONXITA OLIVER

Member of the International Association of Art Critics

The Artistic Adventure of Ángel Camino

The contemporary artist carries the development of the concept of active, open and organic space to the extreme; a virtual space that facilitates the deployment of forms, employing this space in the visual dynamic. A general process of reducing to the essential and of geometric construction with a parallel discovery of the void and the suggestion of movement.

Ángel Camino (b. Valladolid, 1953) - trained in the Basque Country and settled in Catalonia since 1974 - is one of the sculptors that have taken this approach. It is based on the reading of the great masters from the first half of the 20th century, particularly with regard to freedom, whether formal, material or conceptual. The struggle, which the reconciliation of tensions represents, is balanced by the play between materials and forms on the one hand, which construct an architectural whole, and on the other hand, with the pursuit of perfect execution and conceptual analysis. The different points of view, the cohesion of masses and voids, the texturisation and chromatism of the materials create a set of relationships that determine works of great aesthetic refinement.

The deep interest in values, expressiveness and the communicative strength of forms, has been, and continues to be, at the forefront in his career. Some of the pieces incorporate marks as if they were tattoos on the skin, worn like life experiences. Similarly, the intersection between the material and the conceptual forces; the physical commitment linked to thought and idea have become the point of equilibrium between the material and the concept which has led to the integration of the visual presence in intellectual discourse. Indeterminate forms, related to states of existence, and with primordial phenomena, evoke mythical nature and its generative potential. It is the material/form duality where the artist's thought happens. These are abstract works, although they evoke organic structures, natural configurations, architectural constructions (openings and closings), mythological objects (totems), or even states of mind, such as trembling and embracing.

The constant tension of his work, created through rhythms, masses, concaves, convexes, planes, voids and filled spaces, is perfectly sustained thanks to his faultless technical mastery over the materials used (wood, metal, marble, stone, etc.) - to which he imparts a strong expressive charge - as well as to an exquisitely aerodynamic finish and to the chromatic treatment of surfaces, which provides that characteristic sculptural solidity so typical of his work. Although the artist has constantly sought out new forms of expression, his evolution hasn't produced significant jumps or cuts, but rather simply different investigations that have led him through different stages, which is why there is a great unity to his work, the result of an inner transformation.

On this occasion, the exhibition is being jointly held at Masia Bas and in the Parc dels Estanys in Platja D'aro. The exhibition is not planned as a retrospective, but rather has the aim of highlighting the relationship between sculpture and engraving, while also looking at the artist's personal evolution over the years.

At Masia Bas, there are the three-dimensional and graphic works, some not previously exhibited, from the series *Temblores* (Tremors), *Vacíos* (Voids), *En el Bosque* (In the Forest), *Prisiones Emocionales* (Emotional Prisons), *Paisajes* (Landscapes) and *Goya*. Through this creative dialogue, it is possible to follow his career through the materials, shapes and techniques, from 1982 to the present day. His interest in the constructed form - which he has fully employed in the field of sculpture - also applies in the field of engraving. Graphic work has become one of the most enriching and personal phenomena of the expressive output of contemporary artists. A universe of experimentation and research very much like that of the alchemist who - thanks to the engraving needle, the chisel, the burnisher, the punches, the acids, the varnishes and the

inks - creates marks and hatchings, tracks and traces, evanescence and translucency. An artistic adventure, a field of research, of experience and creation that, in the same way as with a three-dimensional work, has been constructed in different phases which interpret the different contributions and intentions of the artist. Volume and space have found a response in both disciplines, in a total coexistence of poetics.

In the Parc dels Estanys, there are the large-format pieces from the *Cabo de Creus*, *Ventanas* (Windows) and *Paisajes* (Landscapes) series which, placed within the natural landscape, establish a dialogue between the natural and the artificial. Creating a new space and rethinking it is an artistic experience that the artist wanted to explore through three-dimensionality, going beyond the occupation of space to establish a relationship with the environment. From there, he investigates the renewed perception of the natural context to allow a re-reading from a new perspective and at a renewed dimension. He integrates the work in the place that receives it so that its location creates a new space and establishes a dialogue of coexistence. His sculptures organise and structure the occupation and distribution, opening the way to the flow and the openness where freedom grows and expands.

In any case, whichever discipline he employs, Ángel Camino's language is nourished by a constructive abstraction created by dialogue. The openings and the enclosures, the agreements and the breakdowns, the fitting together and the coming apart, the compensations and the asymmetries, etc., are opposed in a constant antagonistic tension in order to present this equilibrium of bi-polarities which are so characteristic of his work.

The struggle, that the reconciliation of natural impulses with the harmony and serenity the interior rhythms represents, is balanced, on the one hand, with the play between subjects and shapes, which create an organic whole, and on the other, thanks to a higher order of seeking executive perfection and of profound conceptual analysis.

The work of Ángel Camino is formed from a constant series of experiences, from feelings and emotions that emerge as a reflection of man's relationships with his environment. He moves away from simple exercises in style or formal conquests and what he seeks is to concentrate on the inner gaze and in a profound introspection.

My teacher

Ángel is deeply rooted in the sculptural heritage of the Basque tradition. A poet, a stone cutter, a welder of metal, a wood worker, a man curious about traditions of past masters, schooled by Oteiza. He is a free spirit, in the search for the perfection of context, the beauty of the natural setting, the place and its surroundings, the narrative, the language.

He opened my eyes about how to look, live and breathe with sculpture. We travelled together to experience it, from the prehistoric caves of Catalonia, to Noguchi's Momo Taro at the Storm King Art Center, to the beauty of the natural setting of the Hakone Open Air museum, looking at PAST MASTERS on a grand scale and looking at the beauty of the iron sculptures of Gonzalez. Ángel's curiosity is about the World.

My real eye opener was silently observing Ángel, week after week, seeing how he conquers the beauty of the stone, the light and texture, how his poetic mind shapes its final form until it is uncompromisingly RIGHT - just perfect. Today's exhibition reflects the journey of a MASTER, never claiming it for himself, but silently revealing it in his own powerful language.

Ángel is not only a sculptor, but also a poet and a philosopher, developing his own narrative and sculptural language.

There is no place, no time and no form, but there is PURITY of perfection - a silence full of emotions.

**Silenci d'ales de
papallona oberta a
la flor del dia ***

**(Silence of the wings
of a butterfly open
to the day's flower)**

Gracias mi gran Maestro, for being a friend and teacher to us all.

* Haiku by Manel Gibert

MANEL GIBERT

Philosopher and writer

The voids traverse melancholic spaces...

on the occasion of the exhibition *En el camí... i encara aprenc* (On the path... and still learning) divided between the Masia Bas cultural centre (small-scale sculptures and engravings) and the Parc dels Estanys (installation of large format pieces) in Platja d'Aro, I am pleased to write again about their creator: the sculptor, engraver and illustrator Àngel Camino. I do so humbly, with the intention of highlighting the value of his specific projects and recognising the sum of experiences he has gained throughout his journey, and as a lover of his formidable output which, with a mixture of hope and disappointment, patience and unease, he has bequeathed us.

The exhibition brings together an extensive collection of moments from a productive career of more than forty years of dedication to his craft. The selection includes examples of series from different stages. We hear whippers, we tremble, we shiver... and we come to the conclusion that the career of the master is a continuous series of advancements and reversals along a solid and coherent line that combines innate talent and exceptional skill acquired through willpower, effort and desire. For example, the early energetic gestures of the sinuous volumes are a prelude to the tangles of superimposed planes of recent carvings and chalcographic engravings.

The title of the exhibition is an allegory of life-long learning, a complete declaration of intent. The walker is found "nel mezzo del cammin" (in the middle of the path), recalling the phrase that begins Dante's Divine Comedy. And the quote by Francisco de Goya that closes the title, "Aún aprendo" (still learning), affirms the desire to educate himself while continuing along the path which, as Josep Carner says in the poem "Cançoneta incerta" (Uncertain song), "who knows where it leads!" From the late drawing of the great Aragonese painter, where the aforementioned inscription appears and the artistic expression of the firm resolution to move forward despite the ailments of old age, we can deduce the correlation with the laborious and persevering mood of our artist, the spirit of his methodical and enthusiastic labours, based on creativity and intellectual reflection, which stands in contrast with the banal mediocrity that, in this time of human crisis, invades mass culture.

The artistic creations reflect (it might be better to say that they refract) the individual and collective circumstances that surround their genesis. Even the makers who renounce the past or react against established conventions are under the influence of their inheritance and context. A distinctive trait of contemporaneity is the fall of the canons of ideal beauty. It begins with a romantic fascination with grotesque situations and ends up expelling enjoyment from aesthetics, as Theodor W. Adorno predicted. It is not simply to please but to communicate concepts, perceptions, upheavals of all kinds. And the fact of questioning this secular principle and other general laws implies a change of paradigm. Multiple creative approaches involve an ethical commitment of a more or less utopian nature: art becomes a critical, speculative and emancipatory tool. The variety of systems of representation, and their derivations, increases considerably. It places the stress more on the process than on the final result. And it overcomes the division into watertight disciplines and classifications.

Authors seek out innovation and superior quality, but that which is unpublished and select will be dealt with, above all, by posterity. However, the generations are succeeding and the observers doze off, get overexcited, feel uneasy, calm down... with contributions from each period. Today, despite the tyranny of a market that succumbs to commercial criteria and the loss of social relevance of the arts in the era of globalisation, the abandonment of theoretical frameworks and traditional schema (predominant tendencies, fixed rules, iconic references) contributes to extending the freedom of experimentation to the highest level. The security of the given models is exchanged for a vagueness which, although it disorients the audience and disconcerts the creators, promotes unprecedented openness. The rules, if there are any, are relatively autonomous. The thematic axes, motives and aims of expression are made singular. And the interpretation is not conditioned by official parameters.

In all these senses, Ángel Camino can be described as classical and modern at the same time, eclectic. Calculating and spontaneous. Refined and subversive. Sensual and meditative. Dionysian and Apollonian. The proposals made are unusual and reminiscent, extremely original, authentic and honest. He takes his predecessors into account and knows their ways. And he leaves the imprint of his own style. The codes he devises carry a complex symbolic burden, easy to sense and difficult to decipher. The language of his compositions is deeply poetic, and as such he requires a willingness and effort from his interpreters in order for them to understand. An atmosphere surrounds the objects and plates, dense like the solidity of his constructions and the designs, harmonic in their unstable equilibrium. And the wonder is supplied at the moment when we realise that the voice, now sharp, flies over the abyss of silence. The burst of illumination, of immediate effect and long resonance, dazzles close up and we remember it, it accompanies us into the distance. If we strip ourselves of prejudices, we achieve the ability to approach the works with the innocence of a child's gaze. Then he shows us the truth: light, enigmatic, tender and wonderful.

Ángel Camino has the feeling for art. The study, training and praxis, obviously, have given him unparalleled control over techniques, media and supports. However, beyond the academic precepts, the almost alchemical formulations exude lyricism all around: the special way he has of apprehending places, moments and chimaeras... their transformation into allusive appearances that inhabit the real... he sighs, travels through labyrinths, materialises fragments of constellations and unveils the dramatism of events. The compositional structures he builds, the temporary geometries he delineates... they marry the mystery of absolute darkness with the midday brightness. He guards against his own confines and grasps the half-light. He listens to the echoes of emotions that emerge from the chiaroscuro of life. He feels the textures. He notes the vibrations. He sniffs out the land of rain, wind and fire. And he is grateful for the miracle of meteors. His sensitivity makes us shake without knowing why.

He extracts the soul from very diverse materials, enters into dialogue with substances and updates their formal potentiality. He expresses contradictions. He ponders possibilities. He conceives figurations. He prepares models and sketches. He performs metamorphosis. He arranges the constituent elements of chaos. He delimits infinite surfaces. He calculates distances. He paints outlines. He gives names that invoke identity and difference, individuation and otherness, the being and nothing of places that are abstract and mimetic topographies.

The construction of corporeal thoughts speaks to the recipients. The sublimity emerges from and beyond the experience of beauty. The images, never univocal, always fluent, complete the originary visions. The synthesis is sensitive intuition and analytic contemplation. We rush towards the dizziness of subtle metaphors. Immanent and transcendent presences and absences. The existential elements.

The windows are filled with an oblique light. In the prisons of within and without, the tear of loneliness flows. The sad joy of natural and artificial footprints. Cultivated fields and squared cities. Interior gardens that rehearse possible answers to the whisper of the forests. Chance and causality are fleetingly intertwined. Warm marbles, nocturnal granites, bronzes of sunrise, stainless steel, red-hot irons, noble woods, laid papers, sands of rivers that will kiss homesick seas... signs inscribed with inks in secret places. Magical remains. Material of dreams. Necessary delights. Fortuitous findings.

The voids traverse melancholic spaces... and the volumes subtly throb, they oscillate with the touch that welcomes them. The waning moon dances with the breeze of the setting sun. The sentinel of the twilight smiles and climbs the fragile watchtower of the present; vigilant, he observes memories and signals hopes in the transit of the seasons. He measures the horizon, notes the drift of time in the notebook of the sunset. He raises his head and looks, perplexed, at the stars. He starts a line, sketching out the first concentric circle of his future work.

MIQUEL PLANAS

Sculptor

Professor at the Escuela Bellas Artes, Barcelona

Asking one artist to talk about another can be one of the worst things to request, particularly in my case, since each line takes such a lot for me to write. And even more so when friendship and, above all, respect are of the highest order. Talking about the work of an artist, without linking the work to the person, would perhaps be easier; you can even take advantage of this and employ some standard remarks and topics that are applicable to any art criticism or commentary and do so without compromising anything or anyone. But when the work is inextricably linked to that person, and, in this case, a friend, the challenge and commitment required is greater and you feel the obligation to measure what you say and how you say it.

In this case, talking about the work of Ángel Camino is inseparable from talking about the man himself: together they form a “corpus”, it would seem that they have been copying each other, their personal and formal characteristics are moulded together; human and artistic honesty are always present; the forcefulness, the conviction, the generosity are common to both; many of the characteristics are duplicated as in a mirror and, at the same time, they complement each other; the small detail that we see in any of his pieces, we find in his words and in his gestures; they are small enriching details and therefore wonderful for the viewer. Beneath the great rigidity that, at first glance may seem monolithic and therefore enclosed, we observe a complex, harmonious and open structure that brings together and describes a personal and artistic universe. Morphologically, he reminds me of a pressure cooker, formally simple, uniform and compact on the outside, but inside there are thousands of ideas boiling up, in constant motion, still being cooked; we see him saying the same thing to himself when he talks about being “*en el camino y todavía aprendo*” (*on the path and I’m still learning*). It is in this permanent state that he has always been motivated to work and to move forward, incessantly searching despite, I believe, not being convinced he will ever find the answer; he will never stop being pleased with his results (temporarily), despite searching for something more, not with the simple idea of improving in order to achieve certain results, no, I think it is simply in the idea of searching. In the field of creation it is much more difficult to set out the questions, the issues, to know what we are looking for and why, than it is to find the solution; to achieve it would certainly end it; and Ángel Camino has never sought or hoped for this outcome, this reaching of a milestone; his work, his place, as he tells us, is on the path, (*‘el camino’* in Spanish and one wouldn’t want to make any facile analogies with his surname).

It is his path of intersections, of encounters and of connections that feeds him, that allows him to generate ideas and knowledge that will lead to his own unique language. Already, in his apparently concise and specific drawings, we are putting a world of elements and nuances out of joint, that intersect, forging this ‘not-easy’ language which he has already spent time structuring without completing it and with his humility and his typical tone of voice, he will tell us without giving it any importance that “I’m still working on it”. And it is quite true, from time to time, he calls you and he starts by saying, “Hey...” and he explains to you or asks for an opinion about some technique, some idea that is besieging him, since he has either an engraving plate prepared, or some type of paper, etc., always in search of new contributions, new aspects, in the same direction but always innovating; present in his graphic work, which it is not proposed as a direct and soulless translation of the sculptural forms onto paper, of the three-dimensional to the two-dimensional, are not simply “drawings of sculptures”; rather, in his graphic work, he takes us to the essence of his pieces, makes us experience the forcefulness of the form but stripped of its physical weight; here the line is charged with strength and value, without needing the corporality or expressiveness of the stone; the drawing gives us the experience and the meaning of the work; the form is developed in the space, in full harmony, subtly the line moves and forms – in the way of that Chinese painters who, with a delicate line, allow the Chinese ink unfurl on the page – the filled and empty spaces which, with soft lightness, provide a kind of equilibrium, stripping the sculpture of its gravity. It is in the graphic work that Ángel Camino finds the complement to his sculptural

development; it allows him to compensate for the roundness of the stone and to present those details that sometimes are unreachable to us through sculpture; so he uses the engravings as a tool to cultivate and to approach his sculptural work, persisting also in his research into the processes and techniques of the world of engraving where, despite the fragility of the printing materials or the delicacy of the paper, they continue to convey the power of his work.

Like working in stone, it is a work that starts from outside looking for the origin, though an inverse process is seen in his engravings, one of emergence, of superimposition, where the plates mark the paper, the images gradually appear until they create these definitive works; it is more a work of growth, accumulation, incorporation, in which the sculptor can experiment, change and alter the work, and even, unlike sculpture, rip it up, and why not? For this reason, engraving offers a more dynamic possibility, with different rhythms to sculpture, which make it the ideal complement with its own expressive identity.

As we mentioned before, the sculpture of Ángel Camino lead us to a work of entering into, of penetration of the stone, of the material; there are those “windows” that he opens up for us with blows of his chisel, leading us to a reunion with nature, with the history and finally with the man who goes together with, and is tied to, his sculptures. It is this humanist facet you discover and enjoy when talking to him, when speaking about his readings and his experiences.

Often, when you read criticism about an artist, it is easy to compare them to other artists, whether they be predecessors or contemporaries; it would be simple, in the case of Ángel, for a neophyte to easily find connections with many others, the insight into the material could easily be compared to the work of Michelangelo or Giuseppe Penone, but these comparisons would always be clumsy, superficial; his true relationship is not with specific artists, but rather a direct relationship with the history of art, with centuries and centuries of history, of tradition and of culture; he is an artist who does not disregard, who does not deny, who fundamentally and intelligently values this history, its evolution, not only technical, but also conceptual; in a certain way his work is a very respectful compendium of the history of sculpture, it leads us to its essentiality; we could even say that it brings us closer to an ancestral language, to the raw material, not only by largely using stone as a material, the tones and qualities of which he utilises and get the most out of, but also by the sensitivity and respect for the material, by the exquisite treatment he gives it, but without falling into the complacency of aesthetics for aesthetics' sake. No, in his case, the idea prevails above that of the purely aesthetic argument, which will be subject to the expressiveness, to the service of the artist. The same thing applies in his public projects: the work is not the prisoner of a decorative intent; it responds to needs other than the personal: to a place, to a space, to a story and, fundamentally, to the people. I think in his public works we can find a certain gratitude to the people, to the individuals, an awareness of their needs and feelings, without ever maintaining an attitude of pride or of imposing his work, which rather whispers discretely with its surroundings until it becomes dissolved in them.

**Platja d'Aro
Castell d'Aro
S'Agaró**

**CICLE
D'EXPOSICIONS**

Castell-Platja d'Aro